

Univerzita Palackého v Olomouce
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce
Charitativní a sociální práce

Stanislav Mrózek DiS.

**Metody práce s lidmi se závislosti na
alkoholu využívané vybranými náboženskými
společnostmi**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Leoš Zatloukal
2011

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Leoše Zatkoukala PhD., a použil jsem pouze uvedenou literaturu a zdroje.

V Olomouci dne 30. března 2011

Poděkování

Děkuji vedoucímu práce za trpělivé, podnětné a inspirující vedení práce, děkuji svému zaměstnavateli, který mi dal prostor pro zkoumání předmětu práce a umožnil mi i osobní zkušenost prostřednictvím pracovních stáží. Děkuji vedoucím organizací, kteří mi ochotně poskytli dostatek informací a materiálu k sepsání této práce.

Obsah

Obsah	6
1 Úvod.....	8
2 Historie.....	10
2.1 Historie užívání alkoholu obecně	10
2.2 Biblická východiska pro terapii závislosti	10
2.3 Vývoj křesťanské pomoci závislým od prvních kroků po současnost.....	12
2.3.1 Hnutí modré stuhy	13
2.3.2 Mezinárodní federace modrého kříže	14
2.3.3 Modrý kříž na Slovensku a v Čechách	14
2.3.4 Modrý kříž v Polsku.....	17
2.3.5 Modrý kříž v Německu	18
2.3.6 Anonymní alkoholici	18
2.3.7 Teen Challenge	22
3 Vybrané náboženské společnosti u nás	23
3.1 Teen Challenge	23
3.1.1 Základní cíle a hodnoty společnosti.....	24
3.1.2 Okolnosti vzniku organizace	25
3.1.3 Organizační uspořádání.....	26
3.1.4 Způsob práce	27
3.1.5 Základní terapeutické východiska	27
3.1.6 Terapeutický proces.....	28
3.1.7 Fáze rehabilitačního programu	31
3.1.8 Režim	32
3.1.9 Hodnocení efektivity programu.....	32
3.1.10 Teologie.....	34
3.1.11 Shrnutí.....	34
4 Projekt - Šance podaná ruka	36
4.1 Pozadí vzniku projektu.....	36
4.2 Forma a struktura projektu	36

4.2.1	Kontaktní centrum	37
4.2.2	Svépomocná skupina	37
4.3	Shrnutí.....	38
5	Komunita Betel.....	40
5.1	Organizace.....	40
5.2	Inspirace	40
5.3	Program komunity	41
5.3.1	Rodina	41
5.3.2	Práce.....	41
5.3.3	Pravidla	42
5.4	Shrnutí.....	43
6	Zhodnocení.....	44
6.1	Možná rizika	44
6.1.1	Negativní vlivy náboženské výchovy.....	44
6.1.2	Náboženství drogou	45
6.1.3	Iluze.....	45
6.1.4	Kontrola.....	46
6.1.5	Nedostatečný dohled.....	46
6.1.6	Nedostatečné personální zajištění	47
6.1.7	Přínos křesťanských společností.....	48
7	Závěr	49
8	Seznam literatury	50
9	Přílohy.....	53
9.1	Příloha č. 1.....	53
9.2	Příloha č.2.....	59

1 Úvod

Již několik let pracuji v křesťanských organizacích zaměřených na poskytování sociálních služeb a věnuji se zejména cílové skupině mužů, starších 18 let, kteří jsou bez přístřeší, běžně nazývaných bezdomovci. Tato práce mi umožnila seznámit se s mnoha lidskými osudy, vyslechnout pozoruhodné životní příběhy lidí, kteří se ve svém životě postupně ocitli v situaci, kdy byli odkázáni na pomoc společnosti. Abych jako profesionál byl schopen tuto pomoc poskytnout nebo zprostředkovat, potřebuji navázat s klientem určitý vztah. Jedině tak jsem schopen zorientovat se v individuální situaci a mohu se pokusit hledat společně s klientem možná řešení diagnóza předurčuje úspěch nebo neúspěch další strategie. Potíž je v tom, že se u klientů nezdá, že jeho komplikované situace. Toto je velmi důležitá fáze v procesu pomáhání, protože na správná setkávání s jakousi, někdy podvědomou, jindy vědomou, snahou kamuflovat pravý důvod problému. Vzpomínám si na jednoho osmnáctiletého mladíka, který při úvodním představovacím kolečku v terapeutické skupině uvedl jako důvod, proč se na léčení ocitl to, že „jeho matka je přecitlivělá na alkohol“. Jak se ale nakonec ukázalo, skutečnost byla taková, že se opíjel pravidelně již několik let a jen nedávno před nástupem na terapii zavinil v opilosti dopravní nehodu při které se těžce zranil člověk a on z místa nehody ujel. Pro jeho „přecitlivělou“ matku to byla poslední kapka, která vedla k tomu, že syna poslala na léčení.¹

Tento příběh považuji za příklad jevu, se kterým se setkávám ve své práci nejčastěji – alkohol jako neidentifikovaná, popíraná, nebo neuvědomovaná příčina životních proher. Ano, každý z nás má přirozenou vlastnost vidět svou situaci subjektivně a je na poradci, terapeutovi, či sociálním pracovníkovi, aby dokázal zjistit pravou příčinu, aby odhalil skutečný problém, neboť teprve pak může začít budovat strategii pomoci. Bylo by samozřejmě přehnané prohlásit, že za každým problémem, za každou životní prohrou stojí alkohol nebo nějaká jiná závislost, ale nebál bych se tvrdit, že většinou jde s nimi ruka v ruku. Při běžném rozhovoru s klientem slovo alkohol většinou nepadne. V jejich vlastním podání příběhu se prakticky nevyskytuje a pokud ano, tak jen

¹ Jedná se o případ z Polska, kdy tamní legislativa umožňuje občanům podat podnět na příslušný odbor, který nese název: „Komisja do rozwiazywania problemów alkoholowych“ . V pravomoci tohoto odboru je nařídit ambulantní léčbu závislosti a taky její průběh monitoruje.

v bezvýznamné vedlejší roli. Ovšem, při hlubší analýze okolností tento, zdánlivě banální prvek nabývá úplně jiných, obudných rozměrů a významů. Vypadá to jako paradox, že právě oběti alkoholu bývají často zároveň jeho nejvášnivějšími advokáty. Četnost případů, a závažnost důsledků v nichž hrál jakoukoli roli alkohol v životě člověka mě burcovala k hledání způsobu, jak těmto lidem pomoci. Velmi často jsme totiž věnovali čas a vynakládali značné úsilí o nalezení práce, nebo lepšího způsobu bydlení, a byl to právě alkohol, který uživatele znovu a znovu vracel zpátky na ulici, noclehárnu či nízkoprahové denní centrum. Veškerá práce se musela začít od samého začátku s tím, že po každém takovém nevydařeném pokusu o změnu se vytrácelo odhodlání a motivace k trvalé změně.

Pracuji v křesťanské organizaci, a jsem tak svědkem hledání duchovních metod a biblických východisek pro práci s klienty nebo uživateli. Za účelem pomoci jim v naplnění a jednou z nich je právě potřeba řešení problému závislosti. V této práci se chci věnovat sledování tohoto úsilí křesťanských organizací v nalezení vhodných praktických nástrojů pomoci lidem překonat závislost na alkoholu případně jiných drogách.

Touto prací se snažím ukázat jakou formou pracují se závislostí na alkoholu křesťanské společnosti. Kromě dostupných zdrojů taky hojně využívám svých pracovních zkušeností a poznatků, získaných během domácích i zahraničních stáží a pracovních výjezdů do zařízení věnujících se práci s klienty závislými na alkoholu.

2 Historie

2.1 *Historie užívání alkoholu obecně*

Užívání alkoholu můžeme vystopovat již od samého počátku dějin a s lidmi, jejich kulturou, ba i náboženstvím je spjat po tisíce let. Jeho význam a účel konzumace se taky během doby vyvíjel. V dávných náboženských kultech sehrával alkohol především rituální význam jakožto elixír života, jak píše Steed², slovo „whiskey“ z galštiny, podobně jako „vodka“ z ruštiny znamenaly živou vodu, symbolizovaly spojení - jednotu neslučitelného, tedy ohně a vody, čímž mělo být dosaženo jakési rovnováhy a vyrovnání protikladů dobra a zla a tedy nejvyššího stupně usmíření člověka s nadpřirozenými silami. Dnes již tento mystický prvek ustoupil do pozadí a alkohol je především součástí zábavy a společenských událostí, nicméně, konzumace alkoholu je stále součástí nejrozličnějších rituálů i když jeho význam se liší v závislosti na kultuře sociální skupině nebo etniku.

2.2 *Biblická východiska pro terapii závislosti*

Tématem této práce je, jinými slovy, popis zápasů věřících lidí s problémem alkoholu a alkoholizmu a tak se přidržím Bible, která je pro křesťanské společnosti ústředním zdrojem motivace, a též i nejvyšší autoritou. Již první kniha Bible – Genesis nám ve vyprávění o potopě ukazuje na postavě Noema, který se po úspěšném přistání korábu na hoře Ararat, samou radostí opil a v opilosti se obnažil, čímž si přivodil velkou újmu na cti, že konzumace alkoholu bývá spojena s velmi nežádoucí účinky. „Noemovi synové, kteří vyšli z archy, byli Sem, Cham a Jáfet (onen Cham byl otcem Kanaána). Tito tři byli Noemovi synové; z nich se zalidnila celá země.

Zemědělec Noe byl první, kdo vysadil vinici. Napil se vína, opil se a ležel obnažen ve svém stanu. Cham, otec Kanaána, spatřil nahotu svého otce a pověděl o tom oběma svým bratrům venku. Sem a Jáfet tedy vzali plášť a oba si ho dali na ramena. Pak šli pozpátku a přikryli nahotu svého otce. Byli obráceni čelem nazpátek, a tak nahotu svého otce nespatřili.

Když se Noe probral z opilosti a dozvěděl se, co mu jeho nejmladší syn provedl, řekl:

„Zlořečený buď Kanaán; ať je pro své bratry otrokem všech otroků!“

² Srov. STEED, E. *Two be one*. 1st ed. Plainfield, New Jersey: Logos International, 1978. s. 93.

Řekl také:

„Požehnán buď Hospodin, Bůh Semův, jemuž bude Kanaán otročit! Kéž Bůh rozšíří Jáfeta, ať bydlí ve stanech Semových, jemuž bude Kanaán otročit!“ (Genesis 9: 18-27)³

Tato pasáž vlastně ilustruje rozporuplný vztah člověka k alkoholu, který se vine jako černá nit v předivu naší civilizace. Tragičnost tohoto příběhu přesáhla svou dobu a po celá staletí byla tato pasáž využívána ideologiemi zdůrazňujícími nadřazenost určité rasy nad jinou a sloužila tak jako ospravedlňování obludných zločinů otrokářství a genocidy.

Bible však obsahuje mnohé další zmínky o víně a jeho konzumaci. Vybrané pasáže dokládají, že konzumace vína byla součástí jak příjemných okamžiků, v milostné písni Šalamounově,⁴ součástí oslav například při popisu svatby v Káně Galilejské, kdy nedostatek vína hrozil společenským fault pax nedozírných následků⁵. Byl důkazem požehnání od Boha⁶ i neodmyslitelnou součástí kultu. Víno bylo vždy důležitou a ceněnou komoditou a jeho kvalita byla rovněž velmi pečlivě posuzována a hodnocena. Stejně tak pěstování vinné révy a následná výroba vína byla velmi rozšířeným odvětvím zemědělství a vlastnictví vinic bylo znamením společenské prestiže. Nicméně, bible rovněž poukazuje na zneužívání vína jako na průvodní jev neštěstí a nezdaru. Na příkladu proroka Daniele a jeho chování v Babylonském zajetí naznačuje, že střídmost nebo odmítání vína může být jakousi vyšší cestou k duchovní i fyzické svěžesti⁷. Toto téma je již mnohem explicitněji vyjádřeno v Novém zákoně, kde je úplná abstinence vnímána jako projev zvláštního Božského poslání⁸. Naproti tomu opilství je pranýřováno a dáváno do jednoznačně negativních souvislostí⁹. Dá se říci, že Bible nám dává plasticky a nepříkrášlený pohled na užívání alkoholu ve společnosti již od samých počátků. Popisuje tento jev se všemi klady i zápory v celé rozporuplnosti. Na druhou stranu ovšem neposkytuje dostatek informací o tom, jak s tímto problémem nakládat, jak řešit vzniklou závislost. Mám na mysli

³ V této práci cituji z překladu *Bible překlad 21 století*. 1. vyd. BIBLION Praha 2009.

⁴ Srov. Píseň Šalamounova 1. kapitola, verše 2 – 4.

⁵ Srov. Jan 2

⁶ Srov. Ozeáš 2: 10.

⁷ Srov. Daniel 1: 8 - 14

⁸ Srov. Lukáš 1: 11 – 17.

⁹ Srov. Izaiáš 28: 7 – 8.

popis nějakého uceleného postupu nebo poradenství. Spíše se setkáváme pouze s výzvou k abstinenci, což je samo o sobě zcela na místě, neboť bez ohledu na to jak sofistikované terapeutické metody dnes používáme, naprostá abstinence je téměř bez výhrady požadována. Tato podmínka naprosté abstinence byla taky od prvopočátku stěžejním poselstvím všech hnutí za střízlivost a byla to náboženská, vesměs křesťanská hnutí a organizace, kdo se velmi aktivně vymezil vůči alkoholu a začal rozvíjet nejrůznější aktivity zaměřené, jak na pomoc alkoholikům, tak taky na prevenci.

2.3 Vývoj křesťanské pomoci závislým od prvních kroků po současnost

Při pohledu zpět do historie boje se závislostí zjišťujeme, že první významné aktivity či iniciativy vyšly z křesťanských probuzeneckých duchovních hnutí, převážně evangelikálních směrů, s velmi silnými spirituálními akcenty. V prostředí těchto společenství byla závislost vnímána jako zotročující výsledek hříšného jednání. Věřící cítili povinnost jednat s tímto problémem a pomáhat závislým jak duchovně, tak i prakticky v rámci možností, kterými disponovali. Tyto skupiny věřících se však neomezovaly pouze na organizování pomoci jednotlivcům, ale záhy začaly prosazovat celospolečenské změny v postoji k alkoholu a prosazovat omezení přístupu k němu třeba i legislativní cestou. Vyústěním takové iniciativy bylo například problematické vyhlášení prohibice ve Spojených státech amerických.

Mnohé z těchto, původně křesťanských aktivit se také časem transformovalo do ryze odborné podoby, některé postupně zanikly, jiné prošly změnami a své poslání plní dodnes. Jedno však mají společné, vyšly vždy z křesťanského prostředí a jejich počátečním impulsem bylo některé z duchovních hnutí své doby. Dovoluji si tvrdit, že vliv křesťanské spirituality měl v minulosti naprosto rozhodující a určující význam v oblasti terapie závislostí a vliv ostatních duchovních proudů v oblasti léčby závislostí a péče o alkoholiky vnímám z hlediska historického vývoje jako marginální. Připouštím ovšem námitku, že se věnuji téměř výhradně organizacím působícím zejména v Evropě a Americe, což jsou oblasti kde má křesťanství nejdelší a nejsilnější kořeny a tradici, a vliv ostatních náboženství se zde začínal výrazněji projevovat až mnohem později.

2.3.1 Hnutí modré stuhy

První skutečně cílevědomou a koordinovanou iniciativou podporující abstinenci můžeme najít ve Spojených státech. Tam v roce 1870 zakládá Francis Murphy Hnutí modré stuhy. Nosná myšlenka je inspirovaná knihou Numeri: „Řekni synům Izraele, ať si po všechna pokolení dělají na cípech svých oděvů třásně. Nad tyto třásně v cípech ať si připevní modrou šňůrku. 39Toto budou vaše třásně. Když na ně pohlédnete, připomenete si všechna Hospodinova přikázání, abyste je plnili. Kdybyste se totiž řídili jen svým srdcem a svýma očima, dovedly by vás ke smilstvu.“¹⁰. Murphy byl americkým evangelistou irského původu. Podstatou hnutí bylo šíření myšlenky odmítat alkohol a členové tohoto hnutí se zavazovali k trvalé abstinenci. Potvrzením tohoto odhodlání, onou biblickou modrou stuhou, byl písemný slib, či závazek vyvedený do okázalé listiny, viz obrázek. Hnutí se šířilo velmi rychle a už v roce 1876 podepsalo tuto plaketu 65000 lidí! Nápadný nápis, který je ústředním motivem plakety „GOD HELPING ME“ (Bůh je

mi nápomocen), jasně ukazuje na duchovní inspiraci celé iniciativy a odkazuje na nadpřirozenou pomoc a vliv při přemáhání závislosti na alkoholu.

2.3.2 Mezinárodní federace modrého kříže¹¹

To, jak lavinově se hnutí za abstinenci šířily, dokládá skutečnost, že další organizace byly zakládány v Anglii, Švýcarsku, Německu a v dalších zemích v odstupech několika let. Vždy je zde ale dominantní spirituální vliv, neboť se šíří především skrze tehdejší církve a jejich misijní (evangelizační)¹² a charitativní aktivity. Rád bych zde jako další příklad uvedl „Organizaci švýcarského sdružení pro abstinenci“. Tato organizace byla založená v Bernu v roce 1877 a u jejího zrodu stál pastor Louis Lucien Rochat. Inspiraci pro svou práci nalézá v Anglii, ale organizačně vycházel ze struktur Červeného kříže. Původně bylo veškeré úsilí zaměřeno pouze na spirituální úrovní formou kázání evangelia lidem nadužívajícím alkohol. Záhy se ale ukázalo, že pouhé hlásání myšlenky nestačí a do činnosti organizace byla zahrnuta i lékařská péče. Tak se sdružení změnilo v organizaci pojmenovanou „Modrý kříž“. Úspěchy v praxi způsobily, že velmi brzy byl založen „Modrý kříž“ taky v Německu a poté v mnoha dalších zemích Evropy.¹³

2.3.3 Modrý kříž na Slovensku a v Čechách

Za zmínku určitě stojí skutečnost, že v roce 1897 byla založena organizace Modrého kříže v obci Stará Turá na Slovensku. Zakladatelkami byly sestry Kristína a Mária Royové, dcery

¹⁰ Srov. Numeri 15; 37-39

¹¹ Kapitola 2.3.2. až 2.3.7. převzatá z: MRÓZEK S. (2010). *Role spirituality v terapii závislosti na alkoholu*. (absolventská práce). Olomouc: Caritas VOŠ.

¹² Evangelizační míněno ve smyslu aktivit spojených se šířením „evangelia“, nikoliv evangelikálního směru křesťanství. Pozn. aut.

¹³ Modrý kříž v Č.r. (2008): Historie [on-line]. Dostupné 4.10. 2010 z <http://www.modrykriz.org/historie>

evangelického faráře Augusta Roya. I tam je od prvopočátku zcela jasně patrný spirituální vliv křesťanství, který se projevuje třeba jen v pěti hlavních zásadách slovenského MK, kterými bylo:

- denně číst Boží slovo
- řídit se jím ve svém životě
- přivádět hynoucí duše ke Kristu
- být připraven snášet pro něj opovržení
- zřící se pití omamných nápojů

Slovenský Modrý kříž se rozvíjel a rozšiřoval své aktivity i do jiných oblastí, poskytoval sociální služby seniorům, sirotkům. Fungoval až do roku 1948, kdy jeho činnost ukončila komunistická diktatura.¹⁴

Kristýna Royová

Po vzoru slovenského Modrého kříže byly zakládány stejnojmenné spolky i v Čechách¹⁵ Pro úplnost je třeba dodat, že v současnosti existuje na Slovensku organizace s názvem Modrý kříž, která se na tyto kořeny odvolává, nicméně její fungování je původnímu záměru velice vzdálené a zjednodušeně se dá říci, že se jedná o charismaticky nasměrovanou náboženskou organizaci.¹⁶

Považuji za velmi významné, že již od samých počátků organizované pomoci alkoholikům můžeme vidět bok po boku vystupovat jak spirituální tak i odbornou složku, coby základní pilíře léčby závislosti na alkoholu. Při svých návštěvách na klinikách zařízeních

¹⁴ Církev Bratrská (2007): Niečo o nás [on-line]. Dostupné 4.10.2010 z <http://www.cbst.sk/niecoonas.htm>

¹⁵ KOŠŤÁL Miroslav. Probuzení v druhé polovině 19. Století a Svobodná církev reformovaná. KOŠŤÁL M., KUBOVÝ J., MICHAL J., SITA K., TOUŠEK K. *Sto let ve službě evangelia*. Církev bratrská Praha. 1980. Str. 31.

¹⁶ Ižurnál (2010): Vitajte na stránkach iŽurnálu – V náručí charizmatikov [on-line]. Dostupné 4.11.2010 z http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=2764

Modrého kříže ve Švýcarském Bernu a Německém Wuppertalu jsem si mohl všimnout, že tato symbióza funguje dodnes.

Bohužel, u nás jsme toto štěstí neměli a tak se stalo, že komunistická ideologie, která na desítky let zdeformovala kde co, napáchala i v této oblasti ohromné škody právě tím, že zbořila jeden z těchto dvou nosných pilířů a z léčby závislostí udělala strašáka v podobě protialkoholní léčby v blázinci. Tento negativní obraz bohužel přežívá ještě dodnes v představách lidí a vytváří předsudky, které jsou často velkou překážkou pro závislé v tom, aby včas vyhledali pomoc.

Nelze ovšem pominout fakt, že mezi odbornou a spirituální složkou v terapii závislosti existovalo vždy větší nebo menší napětí, především kdy pod vlivem psychoanalýzy mnozí psychoterapeuti považovali náboženství za „iluzi“, v důsledku čehož se zase teologové negativně stavěli k psychoterapii.¹⁷ Poté co Freud zredukoval víru v Boha na „...iluzorní naplnění touhy po otci, který vyřeší všechny problémy, na něž sami nestačíme,“¹⁸ se jim moc nemůžeme divit.

Tento konflikt ještě více vyhrocuje fakt, že mezi některými odborníky byla „religiozita“ spojovaná s neurotickými poruchami anebo s iracionálními myšlenkovými strukturami (Ellis). Naštěstí, dnes už existují empirické důkazy, že normálně se vyvíjející a zralá religiozita má kladný vliv na zdraví.¹⁹

Příklad již výše zmíněného Modrého kříže na Slovensku a v Čechách je transparentní ukázkou této přetrvávající nedůvěry, kdy sice funguje charismatické společenství křesťanů odvolávající se na jakýsi historický odkaz, avšak neprovozuje žádnou registrovanou sociální práci ani neprovádí žádné terapeutické aktivity a fundamentalisticky se zaměřuje výhradně na náboženskou činnost.²⁰

Jako opačný pól působí Občanské sdružení Modrý kříž v České republice založené v roce 2003, které je členem Mezinárodní federace modrého kříže (dále jen IFBC) se sídlem v Bernu. U nás se tato organizace se specializuje výhradně na poskytování poradenství a terapií lidem

¹⁷ Srov. STŘÍŽENEC Michal. *Psychológia náboženstva*. VEDA Bratislava 1996. 111 s.

¹⁸ Srov. ŘÍČAN Pavel. *Psychologie náboženství*. 1. vyd. PORTÁL Praha 2002. Str. 189.

¹⁹ Srov. STŘÍŽENEC Michal. *Psychológia náboženstva*. VEDA Bratislava 1996. 111 s.

²⁰ Ižurnál (2010): Vitajte na stránkach iŽurnálu – V náručí charizmatikov [on-line].

Dostupné 4.11.2010 z http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=2764

závislým na alkoholu. V současnosti rozšiřuje svou poradenskou a terapeutickou činnost do oblasti gamblingu drogových závislostí. Svou službu poskytuje prostřednictvím poraden v Moravskoslezském i Zlínském kraji. Přestože zakládající členové jsou hluboce věřící a jejich motivace pro práci v této oblasti vychází výhradně z křesťanského přesvědčení, poradny MK v Č.r. fungují převážně jen na odborném psychoterapeutickém základě s minimem náboženských důrazů. Zaměstnanci MK v Č.r. dokonce jako v jediné organizaci MK na světě nemají v zásadách povinnost abstinence.²¹

2.3.4 Modrý kříž v Polsku

Trochu odlišná je oproti tomu situace Polsku, kde působí sesterská organizace Modrého kříže - Fundacja Ślaska Etoh - Błękitny Krzyż (dále jen BK), která je taky součástí IFBC. Ve svých terapeutických aktivitách kombinují jak prvky odborné tak i spirituální. Využívá odborné terapeutické přístupy především kognitivně – behaviorální přístup s křesťanským akcentem na znovuzrození a duchovní růst. Odborná část je prováděná prostřednictvím sítě poraden BK, kde jsou organizovány jak individuální terapie, tak i skupinová terapie. Odborný personál těchto poraden má standardní vysokoškolské terapeutické vzdělání. Pokud jde o odborné poskytování péče o závislé na alkoholu, provozuje BK taky detoxikační oddělení na klinice v městě Bielsko-Biala. V tomto zařízení má i střední zdravotnický personál speciální odborné školení pro problematiku terapie závislostí. V Bielsku-Biale provozuje BK taky zařízení následné péče pro osoby závislé na alkoholu. Toto zařízení poskytuje jak možnost ubytování a stravování, které si zajišťují pod odborným dohledem sami uživatelé, tak taky pracovní aktivity v dílně pro demontáž spotřební elektroniky.

Duchovní část aktivit zajišťují svépomocné skupiny vedené dobrovolníky, kteří sami byli závislí. V této organizaci jsem absolvoval půlroční stáž v rámci evropského programu Interreg. Mohu říci, že každý z vedoucích svépomocné skupiny byl věřícím a hlásil se k nějaké křesťanské církvi. Velmi často na těchto setkáních byla akcentována zkušenost obrácení nebo znovuzrození. Podle poznatků získaných za účasti na skupinových terapeutických setkáních i setkáních svépomocných skupin, má spiritualita nesmírně hluboký význam u osob závislých v Polsku.

²¹ Informace z vlastní zkušenosti autora. V organizaci zaměstnán od roku 2006

Dostupné rovněž z <http://www.modrykriz.org>

To se projevovalo jednak v rozhovorech, ale nejmarkantněji při rozborech obrázků, představujících život pacienta v terapii. Nevzpomínám si na případ, kdy by na obrázku nebyl kostel. Pacienti velmi často zmiňovali kupříkladu rekollece, jakožto velmi důležitou událost v duchovním životě, která jim pomáhá jednak vyrovnat se s pocitem viny, který je v životě závislého velmi často silně přítomen, ale taky nalézt sílu a motivaci pro setrvání v abstinenci.

2.3.5 Modrý kříž v Německu

Příkladem harmonického propojení spirituální a medicínské složky v léčbě závislosti je pro mne německý model. Minulý měsíc jsem měl možnost účastnit se workshopu s vedoucími Blaues Kreutz in Deutschland e.V (německý Modrý kříž). Současný ředitel BK v Německu tam popisoval svou osobní zkušenost. Začínal jako pastor v jednom městě v bývalém Východním Německu. V jeho farnosti si začínali všimnout výrazného nárůstu závislosti na alkoholu, spojeného se společenskými změnami po sjednocení Německa. Vnímali potřebu tento problém řešit a tak vybudovali azylový dům. Současně si ovšem uvědomovali potřebu metodického vedení, aby dokázali poskytovat efektivní a odbornou službu svým uživatelům. Proto se obrátili na Modrý kříž v Německu a začleněním azylového domu do jeho struktury získali odbornou pomoc, možnost čerpat ze zkušeností prověřených desítkami let služby závislým. Zázemí farnosti na straně druhé, poskytuje duchovní východiska a inspiraci pro pracovníky a dobrovolníky. Tento model fungování jsem mohl pozorovat taky v dalším zařízení Modrého kříže v německém Wuppertalu, kde jsem byl na konferenci spojené s exkurzí. Běžnou praxí tam bylo to, že pacienti tamní kliniky pro závislé na alkoholu se aktivně zapojovali do dění farnosti, pracovali jako dobrovolníci při zajištění konference, pomáhali se zajišťováním praktických záležitostí a byli vnímáni jako součást farnosti. Byl to pro mě skvělý příklad spolupráce, který dával pacientům pocit sounáležitosti, užitečnosti, ale taky naplňoval jejich duchovní potřebu.

2.3.6 Anonymní alkoholici

Písmena AA již mnoho let synonymem velmi úspěšného a nesmírně rozšířeného způsobu boje proti závislosti na alkoholu a přestože se v tomto případě nejedná o organizaci příslušnou jakékoli církvi nebo náboženské organizaci, ale jedná se o naprosto svěbytné autonomní hnutí, je právě spiritualita jedním ze stěžejních východisek úspěšného fungování. Právě nezávislost na náboženských směrech nebo denominacích a naprostá otevřenost pro věřící všech možných denominací a směrů, až po agnostiky nebo výslovné ateisty, je pro mě zajímavá z hlediska této

práce, neboť dosud mohl vzniknout dojem, že jakékoliv duchovní prvky pomoci v boji proti závislosti jsou vyhrazeny pouze pro organizace velmi silně propojené s církvemi a vyžadují vysoký stupeň náboženské angažovanosti.

Organizace Anonymní alkoholici (dále jen AA) vznikli ve Spojených státech v roce 1935 naprosto nenápadně, jen jako vzájemná podpora mezi osobami závislými na alkoholu. Pozoruhodné bylo zjištění, že člověk může mnohem snáze bojovat proti vlastní závislosti, když se snaží pomoci druhému.²² Toto je princip, na kterém dodnes AA fungují a zdá se, že společně se spirituální částí programu AA vytvořili model pomoci, který je aplikovatelný v každé době a dokonce v každé kultuře.

Sami sebe charakterizují AA těmito slovy:

„ANONYMNÍ ALKOHOLICI je společenství mužů a žen, kteří spolu vzájemně sdílejí své zkušenosti, sílu a naději, že mohou vyřešit svůj společný problém a pomoci ostatním k uzdravení z alkoholismu.

Jediný požadavek členství je touha přestat pít. Členové AA neplatí žádné poplatky nebo členské příspěvky. Naše organizace je soběstačná z našeho vlastního přispění.

AA nejsou spřízněni s žádnou sektou, církví, politickou organizací nebo institucí. Nechtějí se zapojit do žádných sporných otázek, nepodporují žádné veřejné záležitosti ani proti žádným veřejným záležitostem nebojují.

Naším hlavním cílem je zůstat střízliví a pomáhat ostatním alkoholikům ke střízlivosti.“²³

Program uzdravování u AA je shrnut do 12 kroků, ve kterých je jejich duchovní inspirace jasně patrná. Pro ilustraci je uvádím:

- Přiznali jsme svoji bezmocnost nad alkoholem – naše životy začaly být neovladatelné.
- Dospěli jsme k víře, že síla větší než naše obnoví naše duševní zdraví.
- Rozhodli jsme se předat svoji vůli a svůj život do péče Boha, tak jak ho my sami chápeme.

²²Anonymní alkoholici Česká republika (2007): Odpovědi [on-line]. Dostupné 4.4.2010 z <http://www.anonymnialkoholici.cz/odpovedi/002.html>

²³ Anonymní alkoholici – Česká republika (2007): Index [on-line]. Dostupné 4.4.2010 z <http://aacesko.sweb.cz/index.html> > [citováno 2010-04-4]

- Provedli jsme důkladnou a nebojácnou morální inventuru sami sebe.
- Přiznali jsme Bohu, sami sobě a jiné lidské bytosti přesnou povahu svých chyb.
- Byli jsme povolní k tomu, aby Bůh odstranil všechny tyto naše charakterové vady.
- Pokorně jsme ho požádali, aby naše nedostatky odstranil.
- Sepsali jsme listinu lidí, kterým jsme ublížili a kterým to chceme nahradit.
- Rozhodli jsme se provést všechny tyto nápravy ve všech případech, kdy to situace dovolá, s výjimkou, kdy toto počínání by jim nebo jiným uškodilo.
- Pokračovali jsme v provádění osobní inventury, a když jsme chybovali, pohotově jsme se přiznali.
- Pomocí modlitby a meditace jsme zdokonalovali svůj vědomý styk s Bohem, jak jsme ho chápali my a modlili se pouze za to, aby se nám dostalo poznání jeho vůle a síly ji uskutečnit.

Výsledkem těchto kroků bylo, že jsme se spirituálně probudili a v důsledku toho jsme projevíli snahu předávat toto poselství ostatním alkoholikům a uplatňovat tyto principy ve všech našich záležitostech.

Těchto 12 kroků bylo zapsáno v prvním vydání „Modré knihy“ v roce 1939 a od té doby bylo vytištěno milióny výtisků. To, že tento systém je funkční, dokládá nejen neustálý růst členů jednotlivých skupin a jejich rozšíření prakticky po celém světě, ale taky skutečnost, že používané metody se dá aplikovat se stejným úspěchem také do oblastí jiných závislostí. Tak vznikají po celém světě další organizace jako: Narcotics Anonymous, Cocaine Anonymous, Marijuana Anonymous, Smokers Anonymous, Gamblers Anonymous, Food Anonymous, Workaholics Anonymous atd. Navíc, jak uvádí Nešpor, prokázalo se, že tento dvanáctibodový program uzdravování je aplikovatelný při léčbě více jak 100 nemocí.²⁴

Dalo by se říci, že Anonymní alkoholici jsou zcela zřetelným příkladem toho, jak může spiritualita pomáhat při překonávání závislosti na alkoholu, což by mohlo vést až k přehlížení významu odborné péče. Jak dále píše MUDr. Nešpor, kombinace obou přístupů je velmi žádaná z několika důvodů. Jednak bylo zjištěno, že v případech léčby závislosti na gamblingu - hráčských vášní, má pouhá účast na skupinových sezeních nízkou účinnost a je nutné ji doplnit odbornou

²⁴ Srov. NEŠPOR Karel. *Organizace Anonymní alkoholici představuje efektivní pomoc závislým*. Dostupné z: <http://www.plbohnice.cz/nespor>

terapií. Odborný terapeut může taky mnohem lépe motivovat pacienta k účasti na setkáních AA, neboť tento může být vystaven předsudkům, vůči podobnému typu organizací. Třetím a to velmi závažným argumentem pro propojení odborné léčby s AA je skutečnost výskytu „dvojitých diagnóz“ (např. závislost na alkoholu a schizofrenie) anebo těžké odvykací stavy včetně deliria tremens.²⁵

Samotný příběh zrodu organizace AA nám ukazuje pozoruhodné propojení a vzájemnou prospěšnost lékařského i spirituálního přístupu. Vše totiž začalo, když jeden dobře situovaný obchodník, pan Rowlanda H.,²⁶ odjel do Evropy, aby osobně navštívil psychoanalytika Carla G. Junga a vyhledal u něj pomoc z alkoholizmu, kterým trpěl. Jung jej vyšetřil a došel k závěru, že jeho případ je z medicínského pohledu beznadějný a to jediné, co zbývá, je najít útěchu skrze jakousi životní spirituální zkušenost. Nasměroval jej na křesťanské společenství, které si říkalo Oxford Group²⁷. Do této skupiny p. Rowland časem přivedl dalšího kamaráda s obdobným problémem pana Edwina T. Ještě s dalšími společně aplikovali zásady společenství a zjistili, že jim to dává sílu žít bez alkoholu. Jen díky dalším osobním vztahům se poselství o této pozoruhodné zkušenosti rozšířilo a vyrostlo do podoby dnešní celosvětové organizace AA. Původní „mateřské“ křesťanské společenství Oxford Group by bylo dávno ztraceno v záplavě probuzeneckých protestantských směrů třicátých let ve Spojených státech, nebýt skutečnosti, že dal vzniknout dílu, které jej přesáhlo naprosto fantastickým způsobem. Dalo by se říci, že je to zázrak. Ale na zázraky přece právě v Oxford Group věřili a jak se zdá, jejich víra nebyla marná.

²⁵ Srov. NEŠPOR Karel. *Organizace Anonymní alkoholici představuje efektivní pomoc závislým*. Dostupné z: <http://www.plbohnice.cz/nespor>

²⁶ Anonymní alkoholici (2007): AA Timeline [on-line]. Dostupné 4.5.2010 z <http://www.aa.org/aatimeline/>

²⁷ Oxford Group bylo hnutí, působící na počátku 20. století zejména ve Spojených státech a Evropě. Tento křesťanský směr velmi silně poukazoval na podstatu hříchu a nutnost obrácení se. Zdůrazňoval, že každý hříšník se může změnit. Věřili, že vyznání hříchů je cestou k obrácení se a začátkem života v posvěcení, sebezdokonalování. Používal modlitbu a meditaci. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Oxford_Group

2.3.7 Teen Challenge

Organizace Teen Challenge má taky svůj původ ve Spojených státech. Vznikla v New Yorku v padesátých letech a okolnosti vzniku jsou zdokumentovány v knize „Dýka a kříž“, kterou napsal sám hlavní protagonista hnutí, pastor David Wilkerson. Na motivy této knihy byl natočen i stejnojmenný film. Jak uvádí autor, samotná myšlenka pomoci mladým lidem závislým na drogách vycházela z ryze náboženského vnuknutí, které líčí v úvodu knihy²⁸, stejně tak i počátky práce přímo v ulicích New Yorku měly k profesionální sociální práci, nebo k terapeutické péči, velmi daleko a byly motivovány především křesťanskou snahou nést pomoc bližnímu bez ohledu na osobní prospěch a dokonce často i s nasazením vlastního života.

Teen Challenge dnes působí v 94 zemích světa a od roku 1994 začala působit také v České republice.²⁹

²⁸ Srov. WILKERSON David. *Dýka a kříž*. 8. vyd. Křesťanský život Albrechtice 2003.

²⁹ Dostupné z: http://www.teenchallenge.cz/images/stories/dokumenty/informacni-letak_i.pdf

3 Vybrané náboženské společnosti u nás

Jak již bylo uvedeno výše, křesťanským organizacím a spolkům, poskytujícím péči o osoby se závislostí, se u nás dařilo zakořenit velmi brzy a svou činnost úspěšně rozvíjely. Byly to události II. Světové války a hned nato nástup komunistické diktatury, co na několik desetiletí tuto činnost prakticky přerušilo. Sociální politika uskutečňovaná po únoru 48 nepočítala s působením náboženských organizací a postupně je vytěsnila ze všech oblastí. Rozhodně to ale neznamená, že by se církve svého poslání pomáhat zřekly úplně. Ač byly možnosti angažovat se v pomáhačských oblastech velmi omezeny, církve se tohoto poslání nikdy nevzdala a svou připravenost působit v této oblasti si nesla po celou dobu.

To se projevilo záhy po revoluci, kdy se křesťanské církve z celého spektra opět k poslání pomáhat potřebným, přihlásily a začaly toto poslání realizovat. Většina z nich se také obracela na své sesterské sbory nebo denominace v zahraničí, ve snaze získat jak finanční podporu pro své projekty, tak především odborné znalosti, jakýsi „Know How“ neboť v této oblasti se nedostatky velmi citelně projevovaly. Mnohé nasvědčovalo tomu, že by to mohly být zejména tradiční církve, kdo tehdy byl ve velmi výhodné pozici, neboť jednak měly tradice, na které mohly navázat a také měly zkušené a silné partnery v zahraničí a mohly se pustit do práce s náskokem. Další vývoj však naznačuje, že mnohem více pozornosti je věnováno spíše důsledkům zneužívání alkoholu a drog, než závislosti samotné. Výsledkem je poměrně dobrá síť sociálních služeb pro bezdomovce, provozovaných zejména Katolickou církví prostřednictvím její charit, tak i Evangelickými církvemi prostřednictvím diakonií a mnohých dalších křesťanských organizací kde však samotná problematika závislosti a terapie není nijak systémově řešená.

3.1 Teen Challenge

Stručnou vizitku této organizace jsem přinesl již výše ale zde bych se jí chtěl věnovat mnohem podrobněji. Každopádně je tato organizace důkazem tvrzení, že řešení problematiky závislostí se neujaly zavedené denominace, ale spíše mladé a ambiciózní církve inspirované zahraničím.

3.1.1 Základní cíle a hodnoty společnosti

Organizace Teen Challenge (dále jen TC) v úvodu své výroční zprávy z roku 2009³⁰ uvádí: „Naším cílem je přinášet dobrou zprávu lidem se závislostmi a navrhnout jim jako řešení jejich problém učenictví. V tomto procesu se jim snažíme napomáhat až do chvíle, kdy mohou fungovat jako křesťané ve společnosti, aplikovat duchovně motivované biblické principy do osobního života, místního sboru, zaměstnání a celkově do společnosti.

TC usiluje pomoci lidem stát se psychicky zdravými, citově vyváženými, sociálně zabezpečenými, fyzicky zdatnými a duchovně živými.“

V tomtéž dokumentu formuluje své základní hodnoty takto:

- Víra v Boha a důvěra v Něj.
- Postoj služebníka.
- Integrita.
- Soucit.
- Týmová spolupráce.
- Vize.
- Správcovství.

Operační manuál TC³¹ definuje svou hlavní odlišnost od ostatních rehabilitačních programů pro závislé na drogách a alkoholu takto: (Nejpodstatnější a hlavní je základní víra, že drogově závislý potřebuje mít svůj osobní vztah s Bohem, pokud chce mít permanentní svobodu od závislostí ve svém životě. Tahle centrální duchovní dynamika je základem, na němž jsou později stavěny všechny aspekty TC programu, a která má dosah na všechny složky osobnosti klienta, a to v rámci bio-psycho-sociálního přístupu ke klientovi.

Drogy ani jiné látky či nutkavé touhy nejsou hlavním kořenem problému závislosti. Drogy jsou jednou z alternativ, ke kterým se člověk může obrátit při hledání „štěstí“, „úniku“, „poznání“... Tato úsilí jsou však prázdná a v konečných důsledcích vedou k závislosti. Každý potřebuje mít vybudován takový vztah, který by naplňoval základní vnitřní potřeby: být milován, potřebu významu a bezpečí. Prožitek osobního vztahu a přijetí Bohem, prožitek lásky bez

³⁰ Teen Challenge (2009): Výroční zprávy [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/ke-stazeni/vyrocní-zpravy>

³¹ Srov. KRÁL, Petr. Operační manuál : Interní dokument. [s.l.] : [s.n.], 2006. s. 44-45.

podmínek, poznání, že zlé věci byly odpuštěny, vědomí nového začátku se pak stávají motivací ke změně životního stylu.)

Z těch slov ja zcela jasně patrné, že se organizace otevřeně hlásí ke křesťanskému náboženství jako zdroji inspirace, síly a morální autority. Je to taky příkladem důslednosti, s jakou se drží svých původních kořenů, neboť teologická východiska pro práci TC se od sob její začátků prakticky nezměnila

3.1.2 Okolnosti vzniku organizace

Okolnosti vzniku organizace zachycuje velmi působivě již výše zmíněná kniha Dýka a kříž. Organizace TC se zrodila ze soucitu s mladými lidmi na ulici, žijícími Wilkerson, autor zmíněné knihy a zároveň hlavní protagonista TC cítil velkou touhu odjet ze svého venkovského sboru a odjet do New Yorku a tam těmto lidem kázat evangelium. Tehdy ještě neměl žádnou představu o zakládání nějaké organizace. Jeho jediným cílem bylo hlásání evangelia obyvatelům Brooklynského ghetta. Jeho mise začala v podstatě velmi nepovedeným zásahem do soudního přelíčení s několika mladými narkomany obviněnými z vraždy. Tento výstup mu ovšem paradoxně otevřel dveře komunity, ke které by se jako vesnický kazatel nikdy nedostal. Díky tomu incidentu byly jeho misijní aktivity přijímány mnohem otevřeněji, protože jej členové gangu jaksi podvědomě vnímali jako svého člověka. Dawid Wilkerson neustále hledal způsob jak oslovit co nejvíc posluchačů. Nejčastěji ale stál na ulici a jeho spolupracovník hrál na trubku, čímž přilákal pozornost a poté se pouštěl do hovoru s okolostojícími. Vyvrcholením jeho snah byl neuvěřitelně smělý, až riskantní projekt velké evangelizační kampaně na které svezl autobusy členy okolních gangů do jedné arény. Skutečnost, že se celá akce nezvrhla v jednu ohromnou bitvu gangů, ale naopak, vyústila v působivou konverzi některých klíčových vůdců gangů je autorem vnímána jako Boží zázrak. Tato událost se ukázala být velmi zlomovou v celé Wilkersonově misi, neboť od té doby přibývalo těch, kteří se obraceli na víru a deklarovali snahu žít nový život, ovšem jejich závislost je stahovala zpět do starého způsobu života. Samozřejmě již v té době byla v New Yorku klinika, která poskytovala detoxikační léčbu, ovšem tato byla pro většinu potřebných cenově nedostupná. Wilkersonová misie mohla poskytnout odvykací kúru jakou v té době zpravidla poskytovala vězeňská zařízení, tedy jednoduchá izolace bez možnosti dostat se k drogám. Za tímto účelem měli v kontaktním centru místnost s lůžkem a s Biblí na nočním stolku a dobrovolníky, někdy i zdravotní sestru, kteří se po celou dobu pobytu v tomto

improvizovaném detoxikačním oddělení za pacienta modlili a provázeli jej. Tato „lčba“ trvala zpravidla 3-4 dny na rozdíl od nemocniční, která trvala i 3 týdny a poskytovala svým pacientům i podpurnou lčbu.

Záhy ovšem narazili na skutečnost, že se sice povedlo překonat fyzické projevy závislosti, avšak psychické přetrvávaly i nadále a velmi často vedly k ukončení abstinence a návratu k užívání drog. Po určité době si všimli, že každý z obrácených narkomanů, kdo prošel duchovní zkušeností, kterou nazývali „křest Duchem Svatým“ hovořil o úplném duševním vysvobození ze závislosti.

Toto události tedy předcházely vzniku organizace Teen Challenge v roce 1958.

3.1.3 Organizační uspořádání

TC se rozšířilo postupem času do dalších zemí a v roce 1969 byla otevřená první pobočka v Evropě, konkrétně v Nizozemsku. V České republice první kontakty s organizací sahají do roku 1987. Pochopitelně tehdy ještě doba nepřála zakládání středisek ale již tehdy probíhala první instruktáže a školení případných vedoucích. Tyto kontakty probíhaly pod křídly Apoštolské církve a vyústily v otevření prvního střediska v roce 1994 v Beskydské obci Tyra.

Jak uvádí oficiální stránky organizace: (Pro Teen Challenge v ČR jsou závazné veškeré dokumenty o práci TC ve světě. Garantem této práce v ČR je Národní rada TC a národní ředitel.)³² Velmi pozoruhodné je, že organizace TC v České republice není registrovanou sociální službou ani zdravotnickým zařízením, ale je jednou z oblastí odboru diakonie Apoštolské církve.³³ To částečně vysvětluje rétoriku jak interních tak i oficiálních dokumentů, ve kterých pracuje s pojmy, které by se v případě, například sociální služby, velmi obtížně vysvětlovalo.

TC V České republice provozuje tyto aktivity:

- Střediska pro muže – Šluknov, Poštovice
- Střediska pro ženy - Poštovice
- Centra pro děti a mládež – Praha, Brno, Šluknov

³² Teen Challenge (2009): Vize naší mise [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/teen-challenge/vize-nasi-mise>.

³³ Apoštolská církev (2008): Diakonie Apoštolské církve [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.apostolskacirkev.cz>

- Kavárny, kontaktní centra –Brno, Karlovy Vary, České Budějovice, Havířov, Teplice
- Výcvikový program TCIMI - Teen Challenge International Ministry Institute

3.1.4 Způsob práce

Zvláštní postavení TC jakožto součásti církve se odráží i v jejich postupech, jak jsou formulovány v materiálu manuálu Léčebný model Teen Challenge³⁴ Tento oficiální materiál, dostupný na webových stránkách je ovšem velmi špatně přeložen z nějakého jiného jazyka a zejména odborné pasáže nejsou vůbec srozumitelné. Navíc, obsahuje pouze velmi obecné bibliografické záznamy, které dohledání relevantní informace značně stěžují. Není ani snadné charakterizovat terapeutické postupy, používané organizací, protože ona sama se vůči ostatním tradičním postupům jasně vymezuje a ve výše uvedeném materiálu doslova uvádí: (Pokud popisujeme terapeutický model TC, takový popis TC nepostaví mezi žádné dané školy nebo orientace.) a taky (výsledně, mnohé aspekty TC, vzdálené tradičnímu klinickému nebo obvyklému textu poradenství jsou zde nicméně terapeutické). Tento text považuji za poněkud problematický, neboť se mu dá rozumět i tak, že jakkoli se jejich způsob práce vymyká všemu, co běžně chápeme pod pojmem terapie závislostí, přece jen se jedná o terapii.

3.1.5 Základní terapeutické východiska

Celý terapeutický přístup TC vychází z předpokladu, že příčinou všech závislostí je oddělení od Boha a hříšné jednání, včetně závislostí je snahou vyplnit prázdnotu, která oddělením od Boha vzniká. Z toho vyplývá priorita, kterou je potřeba pomocí terapie dosáhnout a tou je obnovení vztahu závislého člověka s Bohem. V této souvislosti je úloha poradce spíše druhořadá, neboť jeho hlavním cílem je (napomáhat práci Ducha Svatého). TC svůj terapeutický proces nazývá „výcvik křesťanství ve všech aspektech životních aspektů“

Vzhledem k tomu, že Bible je vnímána jako hlavní měřítko hodnot a morálky, je úkolem poradců, aby byli vyškolení v oblastech, o kterých se Bible nezmiňuje vůbec nebo jen okrajově, jedná se kupříkladu o sexuální závislosti, oběti sexuálního zneužívání, a tyto pak zpětně kontextualizovat do biblických souvislostí.

³⁴ Srov. WEVER, Douglas (1992): Léčebný model Teen Challenge [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/teen-challenge/vize-nasi-mise>

TC vlastně sebe samou vnímá jako aktivitu církve, zaměřenou na lidi s obzvlášť závažnými zraněními a proto zde využívá speciálně vyškolených poradců, kteří zasahují tam, kam běžná činnost církve nedosáhne.

3.1.6 Terapeutický proces

V tomto oddíle čerpám informace s interního dokumentu TC, nazvaného *Filozofie Teen Challenge* podle D. Batty³⁵. Tento materiál rozděluje terapeutický proces na pět pilířů.

1. Pracovní terapie.

V této fázi student (označení klientů terapeutického programu používané v TC) vykonává několik prvních týdnů po zahájení terapeutického programu nějaký konkrétní úkol. Práci na tomto úkolu se věnuje 3 – 4 hodiny denně a cílem je, aby výsledek práce byl měřitelný a měl určitý trvalý charakter. Po splnění tohoto úkolu student přechází do druhé fáze pracovních aktivit, kde si již může zvolit práci v oboru, který mu nejvíc vyhovuje, nebo ve kterém by se chtěl zdokonalit a získat určitou praxi, použitelnou v běžném životě po ukončení programu.

2. Skupinová terapie

Studenti v terapeutickém programu bývají ubytováni v pokojích pro 4 osoby a tito spolubydlíci tvoří taky základ skupiny ve skupinové terapii. Tato terapie zahrnuje budování základních forem soužití, zodpovědnosti a spolupráce v praktických věcech jako je úklid, dodržování domovního řádu.

Za skupinovou terapii jsou taky považovaná společná setkání v třídách po nejvýše 12ti studentech. V těchto třídách se probírají předem daná témata podle jednotného mezinárodního pedagogického modelu, který vychází z Bible a tvoří model křesťanského učednictví. Témata jak ke skupinové, tak i individuální terapii vycházejí z jednotného vzdělávacího manuálu závazného pro všechny organizace TC ve světě a obsahuje tyto tématické okruhy:³⁶

- Jak mohu vědět, že jsem křesťan?
- Seznámení s Biblií.
- Postoje.

³⁵ WOJNAR, Bohuslav. (2006) *Filozofie Teen Challenge : podle Dave'a Batty*. Český Těšín : s. 2-3.

³⁶ KRÁL, Petr. (2006) *Operační manuál*. Interní dokument Teen Challenge, s.44-45.

- Pokušení.
- Úspěšný křesťanský život (obsahuje i studii o službě Ducha svatého).
- Růst skrze pády.
- Křesťanská praxe (vztahy v místním sboru).
- Poslušnost Bohu.
- Poslušnost člověku.
- Hněv a osobní práva.
- Jak studovat Bibli.
- Láska a přijetí sebe sama.
- Osobní vztahy s druhými.

3. Individuální terapie

V individuální terapii vychází TC z představy, že závislý člověk popírá část své reality (té, která mu přináší bolest) TC nazývá tento stav oddělením hlavy od těla. Cílem individuální terapie je tedy připojení odřáté hlavy zpět k tělu. Tento proces nazývají psychosyntézou a jde zde o umožnění studentovi opětovného uvědomění si těla, citů, emocí. Je to proces sebeuvědomění, přehodnocování a akceptace.

Individuální terapie obsahuje tyto složky:³⁷

- **Osobní poradenství** – jedná se o obdobu individuálního plánování v sociálních službách a zahrnuje práci na cílech, které ve spolupráci s poradcem stanoví. Jedná se o cíle zaměřené na osobnostní růst studenta. Vytváří prostředí důvěry a dává možnost studentovi vyjádřit své pocity a názory.
- **Osobní studium** – předmětem jsou stejné tématické okruhy jako u skupinové terapie a tvoří část samostudia při skupinové terapii, kdy má student možnost zamýšlet se nad aktuálně studovanou látkou.
- **Osobní ztišení** – výcvikový program zahrnuje složku modlitby a rozjímání nad přečtenými pasážemi s Bible. Student má k dispozici zápisník, kde si vždy zaznamenává“

- místo v Bibli, které četl

- stručný obsah pasáže a její význam

³⁷ KRÁL, Petr. (2006) *Operační manuál*. Interní dokument Teen Challenge, s.35 - 36.

- praktickou aplikaci obsahu do života

Toto osobní ztišení se provádí vždy ráno a je ukončeno osobní modlitbou. Poradce vždy zkontroluje zápis a podepíše jej.

- **Sociální poradenství** – je příležitost, kdy může student se svým sociálním pracovníkem projednat všechny záležitosti spojené s životem před nástupem do programu. Za tím účelem je navázán kontakt se sociálním pracovníkem z místa bydliště, případně kurátorem, aby bylo možné získat informace o možných soudních jednáních, nástupu léčby aby se zamezilo různým nepředvídaným komplikacím. Sociální poradenstvím nabývá na významu v poslední fázi programu . re-enter, kdy sociální pracovníci spolupracují se studentem na praktických aspektech návratu do běžného života.
- **Podpůrné vztahy** – je intenzivní práce na vytvoření nové vztahové sítě pro studenta, který se vrací po ukončení programu zpět do místa svého bydliště. Jedná se o to, aby se povedlo co nejlépe nahradit jeho dřívější vztahy. V této souvislosti se pracuje na obnovení vztahů s rodinou, pokud by mohly být přínosem. Velmi intenzivně se taky pracuje na vytvoření nového prostředí v některém z křesťanských sborů podle místa, kam se student po ukončení programu vrací. Tato příprava zahrnuje například i sepsání doporučujícího dopisu pastora místního sboru, nebo návštěva studenta i s poradcem v místním sboru, nebo pozvánkou pastora přímo do zařízení. V každém případě se úzkostlivě dbá na dodržování zákazu kontaktu s kýmkoli z drogové scény.
- **Zdravotní poradenství** – studenti se podrobují lékařským prohlídkám, jsou vedeni k dodržování případných dietetických doporučení a podle možností si mohou upravovat jídelníček podle svých zdravotních potřeb. Studenti jsou vedeni k práci na své fyzické kondici na posilování organismu formou sportovních aktivit.

4. Hudební terapie

Tento pilíř využívá hudby jako možnosti citového uvolnění a taky možnosti realizace vztahu s Bohem, neboť chvály a uctívání jsou součástí každodenních skupinových setkání. Studenti bývají začleňováni do hudebních nebo pěveckých skupin, které pak účinkují při nejrůznějších aktivitách okolních církví. Studenti zde zpívají, odehrávají různé scénky a mají možnost sdílet se svými příběhy o své cestě ke svobodě od drogové závislosti. S těmito programy navštěvují rovněž například školy v rámci nejrůznějších preventivních programů.

5. Rekreační (odpočinková) terapie

Nedílnou součástí terapeutického programu je samozřejmě i odpočinek. Zde se učí studenti využívat volný čas a trávit jej aktivním způsobem. Tomu slouží nejrůznější sportovní aktivity zaměřené na posilování fyzické kondice a budování kolektivního citění. V rámci odpočinku mají studenti taky čas k odpočinku.

Podle filozofie TC, je cílem celého terapeutického procesu vybudování osobního vztahu s Ježíšem Kristem jakožto pramenem osobního růstu.

3.1.7 Fáze rehabilitačního programu³⁸

Samotný terapeutický program tvá 12 měsíců a ve výjimečných případech i déle. V procesu terapie se studenti rozdělují do tří kategorií podle fáze programu ve které se zrovna nacházejí na závislé, ex-závislé a názávislé.³⁹

Do programu nastupují jakožto **závislí**. Nezřídka je vyžadována hospitalizace za účelem detoxikace organismu ještě před nástupem do léčebného programu. Této fázi se říká indukční, je to především motivační období a je zaměřená zejména na podporu a upevnění motivace pro změnu. Druhá fáze **je fáze tréninková** trvá přibližně od 6 do 8 měsíců a je zaměřená na utvrzování získaných dobrých návyků a odbourávání starých návyků ze života v závislosti. V této fázi přechází klient do stadia **ex-závislý**, což se porjevuje právě odmítáním postojů a návyků závislého. Ex-závislý samozřejmě ještě nemá zdaleka vyhráno a existuje zde velké nebezpečí, že léčbu nezvládne a ukončí program. Tato nebezpečí se projeví zejména, když se dostaví stres nebo bolest. Cílem výuky v této fázi je naučit ex-závislého přijmout jiné možnosti jak čelit okolnostem, než je únik k droze.

Posun ke třetí fázi – **nezávislý** se již vyznačuje tím, že osoba již neuvažuje jako závislý ale vyvinul se u ní nový způsob myšlení. Doslovně to TC ve své příručce charakterizuje takto: „Jeho osobní identita není založena na užívání drog, ale na nové identitě osobní relace s Ježíšem.“ TC uvádí, že dosáhnout stadia **nezávislý**, se mnohdy nepovede v průběhu 12ti měsíčního

³⁸ KRÁL, Petr. (2006) *Operační manuál*. Interní dokument Teen Challenge, s.26.

³⁹ WOJNAR, Bohuslav. (2006) *Filozofie Teen Challenge : podle Dave'a Batty*. Český Těšín : s.4

programu a v některých případech to může trvat i více let, než vymizí všechny pozůstatky mentality závislého člověka.

Toto třetí období nese název **re-enter** (nový vstup). Spočívá ve vypracování individuálního programu s cílem připravit klienta na přechod do samostatného života. Tento re-enter program v podstatě znamená navázání intenzivní spolupráce s některým křesťanským sborem podle místa, kam se bude student po ukončení programu vracet. Tato spolupráce se navazuje s předstihem aby po svém návratu měl student již vybudované zázemí sboru, který mu bude dál oporou jak v duchovním tak i v praktickém životě.

3.1.8 Režim⁴⁰

Nesmírně důležitou součástí terapeutického programu je jasně režim, který je pro všechny účastníky programu závazný a jeho dodržování je bez výjimek vyžadováno. V TC je režim stanoven velmi striktně a představuje velké množství omezení a pravidel. Při vytváření těchto opatření je dbáno na to, aby každé z pravidel nebo omezení, jednak mělo své opodstatnění a relevantní smysl, a také, aby jeho naplnění bylo důsledně očekáváno a vyžadováno.

Tato soustava pravidel dává možnost studentům, kteří ve své minulosti se závislosti měli tendenci jakákoli pravidla odmítat a nerespektovat autoritu, změnit své smýšlení a natrénovat si nové návyky, učit se sebekázni.

Nedodržování režimu je velmi důsledně kázněno a rozsah sankcí se pohybuje od napomenutí až po vyloučení studenta z programu.

Systém je nastaven tak, že podle pokročilosti studenta je mu svěřováno více různých zodpovědností a jejich plnění je odměňováno větší mírou osobní svobody (možnost vycházek a dovolených). Student se tak učí, že dodržování pravidel zároveň přináší i svobodu do života.

3.1.9 Hodnocení efektivity programu

Samozřejmě rozhodujícím kritériem úspěšnosti programu je to, jak student zvládne návrat do svého přirozeného prostředí a po jak dlouhou dobu se mu daří udržet stav nezávislosti. V této otázce existují určité rozpaky. TC mluví o „několika nezávislých studiích“, například studie

⁴⁰ KRÁL, Petr. (2006) *Operační manuál*. Interní dokument Teen Challenge, s.27.

Amerického úřadu pro zdraví, vzdělávání a sociální péči (HEW) ⁴¹ podle které údajně 86% absolventů TC abstinovalo ještě 7 let po ukončení programu. Údaj na stránkách české organizace uvádí více než 80% úspěšnost.⁴² Tato zázračná úspěšnost je nesrovnatelná s běžnou praxí a vzbuzuje otázky na validitu a “nezávislost“ studií. Michael Kincheloe ⁴³ zpochybňuje metodiku získávání údajů organizací TC a uvádí, při používání jednotné metodiky by úspěšnost nepřekročila 5%. Posláním této práce je popisovat metody práce v náboženských organizacích a ne je hodnotit, tudíž se dál do rozvíjení této polemiky nebudu pouštět.

Hodnocení kvality programu probíhá ale i v jeho průběhu a v úvahu jsou brána tato kritéria: ⁴⁴

- Kvalita pracovních návyků
- Jeho vlastní aktivita
- Kvalita realizace vztahů
- Využívání osobního volna
- Otevřenost a sdílnost vzhledem k řešení svých problémů
- Realizace křesťanských hodnot a principů

Toto hodnocení je prováděno během pracovních porad a supervizí, a na základě „klíče pro bodové hodnocení studenta“ viz příloha č.1, jej provádí taky student sám a to minimálně 3x během programu.

Vyhodnocuje se a podrobně analyzuje i případy předčasného ukončení programu. Veškerá data se pak sbírají a slouží k lepšímu nastavení programu.

⁴¹ WEVER, Douglas (1992): Léčebný model Teen Challenge [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/teen-challenge/vize-nasi-mise>

⁴² Teen Challenge (2009): Vize Teen Challenge [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/teen-challenge/vize-nasi-mise>.

⁴³ KINCHELOE, Michael (2007): Behind the Walls: The Teen Challenge You Won't See: Michael Kincheloe Exposes An Abusive Christian Program [on-line]. Dostupné 10.4.2011 z <http://www.teenchallengeexposed.com>

⁴⁴ Král, P. (2006) *Operační manuál*. Interní dokument Teen Challenge, s.50.

Každoročně jsou oslovováni bývalí absolventi programu a buď k příležitosti výroční konference TC, anebo pořádaných Absolventských dnů. Jde o to, aby organizace udržovala dlouhodobý kontakt se svými uživateli a měla tak přehled o účinnosti terapie.

Jednou ročně se pak provádí komplexní hodnocení programu z hlediska jeho úspěšnosti, podpory sponzorů a duchovní účinnosti – zda vede k opravdovému obrácení anebo jen ke křesťanské rétorice.

Výsledky kritického zhodnocení efektivity projektu jsou pak zahrnuty do výroční zprávy.

3.1.10 Teologie⁴⁵

Ačkoliv je TC součástí Apoštolské církve, deklaruje že je zaměřená mezidenominačně a za základ pro svou teologii považuje evangelikální vyznání víry. Není snahou TC se nějak výrazně teologicky vyhraňovat, aby nevznikaly problémy při zpětném zařazení studentů do jednotlivých církví po ukončení terapeutického programu.

Velmi silně zdůrazňovaným aspektem je práce Ducha svatého, která je považovaná za zázračnou uzdravující a vysvobozující sílu a úloha poradce je pouze v tom, jak zprostředkovat tuto moc do života studenta.

Významným prvkem v terapii TC je teologie vysvobození, která je zde od samého začátku velmi silně akcentována a spoléhá na jednorázový zázračný akt vysvobození ze závislosti. To často koliduje s myšlenkou dlouhodobé léčby. Uvnitř TC panuje dokonce názor, že dlouhodobá léčba s potřebou zajištění ubytovacích a dalších služeb je vlastně jakýmsi nestandardním postupem a až po dlouhé debatě byla dlouhodobá léčba definována jako pokračující zázrak a jako takový byla přijata. Toto vysvětlení bylo podpořeno argumentem, že samotné vysvobození ještě není známkou duchovní vyspělosti a na tom je potřeba pracovat dlouhodobě.

3.1.11 Shrnutí

Je nesporným faktem, že u nás má organizace Teen Challenge poměrně dlouhou tradici a mezi křesťanskými organizacemi má rozhodně velkou prestiž. Pravdou je, že základní terapeutická východiska mohou v naší sekularizované společnosti znít poměrně bizarně a to je

⁴⁵ WEVER, Douglas (1992): Léčebný model Teen Challenge [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/teen-challenge/vize-nasi-mise>

také důvod, proč se v některých zemích není vůbec jednoduché službu TC registrovat. U nás funguje pod registrací církve a zjednodušeně by se dalo říci, že je to jakási „církev se zvýšenou ostrahou“. Prvořadým cílem je orientace na nadpřirozený spirituální rozměr a vše ostatní je pak ovlivněno jím. Léčebné metody a terapeutické postupy samy o sobě mají pouze ten význam, že zprostředkovávají nadpřirozenou moc, která působí v životech klientů. Z hlediska struktury cílové skupiny je ovšem pole působnosti TC značně omezeno, neboť úplné ztotožnění se s náboženským rozměrem terapie je vnímán jako podmínka úspěchu. Abstinence je vlastně jen jakýmsi vedlejším produktem osobnosti křesťana, kterou si terapeutický program TC klade za cíl vybudovat. Nespornou výhodou oproti jiným terapeutickým komunitám spatřuji v úzkém napojení na církve a sbory, které dále plní funkci následné péče prostřednictvím nové sociální sítě, kterou tyto církve pro absolventa terapie vytvářejí.

4 Projekt - Šance podaná ruka

4.1 Pozadí vzniku projektu

V roce 1992 otevřela Slezská diakonie Azylový dům Bethel, jako své první zařízení poskytující sociální službu mužům bez přístřeší. Bylo to první zařízení tohoto typu a ve Slezské diakonii neměla žádné zkušenosti s prací s touto cílovou skupinou. Samozřejmě se velmi záhy objevil alkohol, jako velká překážka v práci na obnovení sociální suverenity klienta a tak se začaly hledat způsoby a metody jak si s touto překážkou poradit. Pochopitelně, jako křesťanská organizace, spatřovala naději v zapojení alkoholiků do duchovního života a to prostřednictvím evangelizačních setkání pořádaných různými denominacemi v okolí, individuálními rozhovory s křesťanskými dobrovolníky, zejména těmi, kteří se sami s problémem alkoholizmu ve svém životě setkali a mohli s ostatními sdílet svůj zážitek obrácení a „nadopřirozeného vysvobození“ z alkoholové závislosti. Do této práce byli také zapojeni faráři a kazatelé zejména evangelikálních sborů a církví. Dnes je velmi těžko hodnotit úspěšnost těchto metod, protože žádné statistiky se nedělaly a ani se nezjišťovalo, jak dlouhodobý účinek případné „vysvobození“ mělo. V roce 2003 byla založena organizace Modrý kříž v České republice a její hlavní cílovou skupinou se měli stát právě uživatelé azylových domů Slezské diakonie. Přes veškerou snahu a navzdory mnohým pokusům, se však v praxi tato spolupráce neosvědčila a dnes se Modrý kříž orientuje na úplně jinou cílovou skupinu a nutno říci, že ve své práci je velmi úspěšný.

V azylovém domě Bethel v Třinci se však udržela svépomocná skupina klientů závislých na alkoholu, která se pravidelně scházela v různém počtu jako svépomocná skupina Modrého kříže. O tuto skupinu se starali jak zaměstnanci azylového domu, tak zejména křesťanští dobrovolníci, včetně abstinujících alkoholiků. Nicméně, postupem času se vývoj v Třinci ubíral směrem, se kterým se Modrý kříž nemohl ztotožnit a tak vznikla potřeba dát práci se závislými v Třinci jinou podobu. Tato situace umožnila vznik projektu Šance podaná ruka.

4.2 Forma a struktura projektu

Tento projekt je zatím zastřešován Sborem Slezské církve evangelické Augsburského vyznání v Třinci a v současnosti pracuje na přípravě materiálů pro registraci.

Cílovou skupinou jsou osoby s problémem závislosti na alkoholu, drogách, gamblindu, bulimie a anorexie. Cílem projektu je projevit osobám závislým zájem, poradenství, umožnit jim

navštěvovat kontaktní centrum nebo zprostředkovat možnost resocializačního programu. Ústředním zájmem projektu je přinášet křesťanské principy do životů uživatelů služby.

Organizace ve svém interním materiálu uvádí následující výčet poskytovaných služeb:

- Vstupní zhodnocení stavu klienta
- Terénní služba
- Základní zdravotní ošetření
- Informační servis
- Sociální práce
- Individuální poradenství
- Hygienický servis
- Potravinový servis
- Krizová intervence
- Individuální poradenství pro rodiče a osoby blízké klientům
- Práce s rodinou - dětí
- Návštěvy v léčebnách
- Organizování víkendových pobytů – Dny bez alkoholu
- Biblické studijní skupiny
- Práce svépomocných skupin

4.2.1 Kontaktní centrum

Projekt Šance podaná ruka provozuje kontaktní centrum v Třinci, kam mohou zájemci o službu docházet denně od 8 – 18 hodin. Kontaktní centrum slouží v první řadě k navázání vztahu a k prohloubení důvěry. Vytváří taky podmínky pro poskytnutí základního poradenství, zejména však motivuje uživatele k léčbě. Projekt spolupracuje s křesťanskými organizacemi jako Teen Challenge a Betel Česká republika a uživateli, který se pro terapeutický program rozhodne pomáhá s přípravou na nastoupení léčby pomáhá jim řešit financování léčby a vstupní zdravotní prohlídky a další praktické věci.

4.2.2 Svépomocná skupina

Svépomocná skupina je původní iniciativou která dal a vznik celému projektu. Tato skupina se schází v prostorách kontaktního centra a v průměru se jí účastní 17 osob. Setkání této skupiny jsem se sám několikrát účastnil a mohu tedy říci, že její průběh se od standardního

průběhu svépomocné skupiny po vzoru Anonymních alkoholiků, výrazně odlišuje. Průběh takového setkání se svou strukturou a obsahem mnohem více podobá klasické bohoslužbě se zpěvem náboženských písní a kázáním. Tato setkání již 5 let vede dobrovolník, sám bývalý alkoholik. Vedoucí svépomocné skupiny sám neabsolvoval žádný léčebný program, ale prošel takzvaným „vysvobozením“, a ani poté se v oblasti terapie závislostí nijak nevzdělával, je zřejmé, že odborná úroveň těchto setkání poměrně zaostává a veškeré úsilí je zaměřeno na náboženský obsah.

Projekt – Šance podaná ruka se dále zaměřuje na pořádání tématicky zaměřených akcí jakými jsou „**Dny střizlivosti**“ ve Wiśle v Polsku. Organizátorem této akce původním názvem „Dni Trzeźwości“ je polský Błkitny Krzyz. Jedná se o víkendový pobyt, s křesťanský zaměřeným programem, pro klienty terapeutických programů a jejich rodinné příslušníky a přátele.

Mezi další iniciativy projektu patří již tradičně pořádaná setkání pod názvem „**Poslední kapka**“ Opět se jedná o ryze náboženské setkání, které je zacíleno jednak na osoby závislé ale taky na osoby spoluzávislé tedy ty, jejichž životy ovlivňuje závislost někoho z blízkých či příbuzných. Tato setkání jsou pořádána pravidelně v konferenčních prostorách patřících církvi a obvykle se jí účastní i uživatelé azylových domů Slezské diakonie.

V neposlední řadě je potřeba zmínit i odborné semináře s tematikou závislosti. Posledního semináře jsem se sám účastnil, neboť mne zaujalo téma spoluzávislosti. Seminář byl rovněž veden jako bohoslužba s tím, že byl dán větší prostor přednášejícímu, který byl tedy odborníkem z oboru závislostí. Samozřejmě prezentoval křesťanský pohled na závislost a vysvobození v duchu terapeutického přístupu uplatňovaného Teen Challenge, odkud taky přednášející byl.

4.3 Shrnutí

Kdybych měl několika slovy shrnout činnost projektu Šance podaná ruka, řekl bych, že se v současné fázi jedná o velmi jednoduchý a amatérský počín, jehož hybnou silou je odhodlanost věřících lidí šířit evangelium lidem na okraji společnosti. Důvodem, proč jsem se tímto projektem zabýval ve své práci je to, že s jeho iniciativami profesně přicházím do styku a znám jeho historii i aktivity, tak říkajíc, z první ruky. Dosud není k dispozici žádný relevantní výzkum, o který by se dalo opřít při objektivní hodnocení úspěšnosti projektu Šance podaná ruka a vlastní subjektivní hodnocení mi nepřísluší uvádět. Jako nedostatek vnímám přezíravost s jakou se staví

k obvyklým terapeutickým programům a vůbec všem nenáboženským terapeutickým přístupům. Nemyslím si totiž ani zdaleka, že by náboženský zápal dokázal kompenzovat nebo dokonce převyšovat zkušenosti a znalosti erudovaných profesionálů.

5 Komunita Betel

Poslední organizaci, které se v této práci budu podrobněji věnovat je společenství Betel. Ve skutečnosti toho není mnoho, co se o nich dá zjistit, neboť neexistují žádné písemné dokumenty, výroční zprávy, nebo cokoliv, co by popisovalo činnost tohoto společenství. Podle vyjádření vedení organizace jsou jediné dostupné materiály umístěné na webových stránkách organizace⁴⁶ a na jejich propagačním letáku, a nic jiného kromě toho napsáno nebylo.

5.1 Organizace

Společenství Betel v České republice je součástí organizace Betel International, která zastřešuje síť středisek, nacházejících se v 80 městech v zemích jako Španělsko, Portugalsko, Francie, Itálie, Německo, Austrálie, Mongolsko, Mexiko, Argentina, Spojené státy, Rusko, Ukrajina, Bulharsko, Velká Británie, Irsko, Finsko a nakonec i Česká republika. Počátky organizace sahají do roku 1985, kdy vzniklo první společenství tohoto typu v Madridu. Betel International je pak součástí celosvětové organizace WEC International. Tato mezinárodní platforma sdružuje nejrůznější služby a organizace, které se podílejí na realizaci jejího poslání a tím je šíření evangelia v těžko dostupných a odlehlých zemích, kde dosud neexistují žádné křesťanské církve.⁴⁷ Zatím první komunita Betel v České republice sídlí v Kralupech nad Vltavou. Organizace je registrovaná u Ministerstva vnitra jako Občanské sdružení.

5.2 Inspirace

Jako každá křesťanská organizace i komunita Betel považuje za svůj ústřední zdroj inspirace Bibli. Pak ale existují ještě jiné specifické prameny, které obvykle odkazují na počátky té které organizace. Tak jako pro Teen Challenge je to kniha Davida Wilekersona „Dýka a kříž“, pro organizaci Bethel je to kniha „Tančíme, protože neumíme létat“ autora Guy Chevreau.⁴⁸ Tato

⁴⁶ Komunita Betel (1999): Občanské sdružení Betel Česká republika [on-line]. Dostupné 12.4.2011 z <http://www.komunitabetel.cz>.

⁴⁷ WEC International (2010): Home [on-line]. Dostupné 12.4.2010 z <http://www.wec-int.org>.

kniha je vlastně jakýmsi kompilátem příběhů konkrétních závislých uživatelů drog a alkoholu, kteří prošli terapií ve střediscích zejména ve Španělsku, ale také ve Velké Británii a na dalších místech.

5.3 Program komunity

Program nebo terapeutická metoda společenství se zdá velmi jednoduchá a opírá se o dva základní pilíře – rodina a práce.

5.3.1 Rodina

Funkci rodiny v podstatě vytváří komunita samotná, kde společně bydlí jak uživatelé služby tak i zaměstnanci a jejich nejbližší rodiny . Tímto způsobem se uživatelé učí uplatňovat principy a pravidla společného rodinného života, tak jak je to obvyklé v křesťanské rodině.

Těm nejtalentovanějším a nejsoucítějším absolventům je po ukončení terapeutického pobytu nabízená možnost spolupracovat na vedení společenství. Ve světovém měřítku se to projevuje tak, že významné procento pastorů a pracovníků středisek Betel, jsou bývalí narkomané, často HIV pozitivní, kteří se sdílejí svou osobní zkušenosti s drogovou minulostí.

5.3.2 Práce

Je další neoddělitelnou součástí terapie a podílejí se na ní opět všichni obyvatelé komunity. Pracovní aktivity jsou vykonávány většinou v areálu střediska, obzvláště v prvních týdnech pobytu. Společnost nabízí poměrně širokou škálu pracovních aktivit a příležitostí. Zejména se věnují stěhování, dále restaurování a prodejem použitého nábytku, dále také zahradnickými pracemi a údržbou zeleně. Společnost také vlastní svůj kamenný a internetový⁴⁹ obchod s použitým nábytkem.

Díky těmto aktivitám je léčebný pobyt pro uživatele zcela zdarma, protože veškeré náklady na život komunity jsou pokryté z těchto aktivit. Soběstačnost a nezávislost na jiných finančních zdrojích a dotacích je pro organizaci Betel je velmi zdůrazňovaná.

⁴⁸ CHEVREAU, Guy. *Tančíme, protože neumíme létat*. Praha : KMS, s.r.o., 2005. 190 s. ISBN 80-86449-34-3.

⁴⁹ www.nabytkova-farma.cz

5.3.3 Pravidla

Všeobecně platí, že komunity Betel po celém světě jsou otevřené všem zájemcům bez ohledu na rasu, náboženské vyznání a jeho finanční možnosti. Jedinou podmínkou, kterou musí absolvent dodržet je abstinence.

Komunita se řídí těmito pravidly:⁵⁰

- Členové společenství se účastní všech aktivit společenství podle rozpisu od 7 hodin ráno do 11 večer.
- Kouření a jakékoli jiné užívání tabáku je zakázáno.
- Osobní peníze se po vstupu odevzdávají zaměstnancům. Peníze které byly utraceny za osobní potřeby, dostane každý zpět, když z Betelu odchází.
- V Betelu se nemusí platit. Nikomu proto, že nemá peníze, nebude odepřen vstup. Zvláštní podmínky ale mohou být stanoveny ve státech, kde lidé dostávají finanční podporu z vládních programů.
- Betelitě cestují ve dvojicích. Během prvních měsíců v Betelu doprovází každého jiný člen Betelu nebo někdo z vedoucích.
- Při vstupu každý informuje Betel o svém zdravotním stavu, zvláště o nakažlivých nemocech a o všech očekávaných soudních jednáních. Lidem s určitými nemocemi může být vstup zakázán, a to tehdy, je-li nemoc aktivně nakažlivá, vyžaduje-li zvláštní lékařské zákroky nebo by bránila normálnímu fungování společenství.
- Používání náhražek drog, alkoholu nebo tabáku není dovoleno.
- O návštěvách příbuzných je nutno se předem domluvit.
- Prvních 15 dní nově příchozí zpravidla neopouštějí prostory Betelu. To se netýká těch, kteří se z jakéhokoli důvodu rozhodnou z Betelu odejít.
- Doporučuje se, aby manželé, kteří přišli spolu, žili nějakou dobu odděleně v domech pro svobodné muže a svobodné ženy, a to až do chvíle, kdy ředitelé usoudí, že je možné opětné spojení.
- Držení drog či alkoholu může být důvodem pro vyloučení ze společenství.

⁵⁰Srov. CHEVREAU, Guy *Tančíme, protože neumíme létat*. Praha : KMS, s.r.o., 2005. 190 s. ISBN 80-86449-34-3. Strana 190.

- Každý obyvatel Betelu si zachovává právo na přístup ke všemu, co poskytují místní zdravotnická zařízení a sociální služby.

5.4 Shrnutí

Na rozdíl od dvou předchozích organizací je v přístupu Betelu na první pohled patrný menší tlak na duchovní stránku a mnohem více prostoru je věnováno praktickému učení a získávání užitečných návyků, které poté klienti uplatňují v životě. Díky tomu je Betel otevřenější širšímu okruhu uživatelů a primárně sleduje cíl abstinence a nikoli konverzi ke křesťanství.

6 Zhodnocení

Role náboženství při překonávání závislostí je, zejména v samých začátcích všech koordinovaných aktivit, naprosto rozhodující a nezpochybnitelná. Věřící osobnosti dokázaly inspirovat celá hnutí za střízlivost, která měla velký vliv na společnost, díky čemu postupně docházelo k změně postoje vůči závislosti.

Souběžně s tím docházelo k velkému rozmachu na poli psychologie, která svými poznatky mohla přispět k zefektivnění metod práce se závislými. Soužití těchto dvou proudů ovšem bylo místy velmi problematické a je, podle mne, smutné, že tato nedůvěra přetrvává u některých křesťanských organizací ještě do dnešních dnů. Projevuje se to často naprosto programovým odmítnutím terapeutických metod a přístupů, které jsou nahrazovány výhradně metodami, které je možné zasadit do biblického kontextu, a to v závislosti na věrouce konkrétního křesťanského směru. Zde patří zcela jednoznačně Teen Challenge, a taky Projekt Šance podaná ruka. Mrzí mne, že tyto společnosti jsou na svou resistenci vůči vědeckým poznatkům hrdé, moderní terapeutické přístupy v lepším případě ignorují a svůj dogmatický postoj považují za přednost.

6.1 Možná rizika⁵¹

Nelze popřít, že spiritualita nesehrává vždy jen pozitivní roli bez žádných úskalí nebo komplikací, obzvláště v době nebývalého zájmu o nejrůznější duchovní směry a kultury jejichž myšlenky jsou přijímány s nekritickým zájmem, aniž by byl reflektován jejich duchovní obsah nebo kulturní kontext. Mnohé náboženské směry totiž v dnešní uspěchané době nabízejí radikální a především zaručená a okamžitá řešení prakticky jakýchkoli obtíží, závislosti nevyjímaje.

6.1.1 Negativní vlivy náboženské výchovy.

Přísná rigidní náboženská výchova může sama o sobě stát u vzniku nejrůznějších závislostí, nezřídka na alkoholu. Takovéto prostředí „...bývá spojeno s patogenními faktory, protože příliš přísná rodinná výchova dětem „naočkovává“ nezdravé pocity viny podlamuje jejich

⁵¹ Kapitola 6.1.1 až 6.1.4. převzatá z: MRÓZEK S. (2010). *Role spirituality v terapii závislosti na alkoholu*. (absolventská práce). Olomouc: Caritas VOŠ.

iniciativu, izoluje je od pozitivních životních příležitostí atd.“⁵² Jak dále píše Říčan, „je sice pravdou, že některé poruchy se projevují náboženským prožíváním a jednáním. Na druhé straně určitý způsob náboženského života a náboženské výchovy vede – s určitou pravděpodobností – k duševním poruchám, někdy velmi mírným, subklinickým, jindy závažným.“⁵³

6.1.2 Náboženství drogou

Na tento pozoruhodný problém upozornil katolický kněz, pověřený pastorační péčí osobám závislým v Moravskoslezském kraji Mgr . Marek Jargus v rozhovoru pro časopis Sociální práce. Jak říká sám název článku, „odborníci často vytýkají duchovním pracovníkům tendenci nahrazovat jednu závislost – na drogách – jinou závislostí – na náboženské víře.“⁵⁴

6.1.3 Iluze

Tento problém je obzvláště aktuální v prostředí moderních, zejména charismatických společenstvích, kde je kladen velký důraz na emoční prožívání členů společenství, doprovázené vnějšími emocionálními projevy. Po určitou dobu mohou dávky emočního vzrušení uspokojit nebo nahradit bažení po droze. Problém je považován za vyřešený samotnou emocionální zkušeností a dochází tak k bagatelizování či ignorování příčin a mechanismů závislosti. Nezřídka tak dochází k návratu k pití, doprovázenému hořkým zklamáním z prodělané zkušenosti a posílení nedůvěry vůči jakékoli další formě léčby, což je zřejmě nejzávažnější problém. Sám jsem byl svědkem úžasných, emocemi nabitých obrácení, kdy „znovuzrození“ alkoholici vypovídali o svém „vysvobození“ ze závislosti. Nějakou dobu jim vzrušení z nového prostředí náboženské společnosti, nových vztahů, nahradilo pití. Ale nedostatek mechanismů zvládnutí nemoci způsobilo, že se k pití po krátké době vrátili a náboženství se jim ve světle jejich zkušenosti jevilo jako iluze.

⁵² ŘÍČAN Pavel. *Psychologie náboženství*. 1. vyd. PORTÁL Praha 2002. Str. 302.

⁵³ Tamtéž, str. 307

⁵⁴ BAJER Pavel.. Odborníci oprávněně vytýkají duchovním tendenci nahrazovat závislost na drogách jinou závislostí na náboženské víře. *Sociální práce*. 2008, roč. 8, č. 4, s. 13.

6.1.4 Kontrola

Dalším příkladem toho, jak může náboženství kopírovat zotročující vliv drogy jsou nejrůznější sekty nebo destruktivní kulty. Jak uvádí Stříženec, u některých sekt byl pozorován i pozitivní vliv, zejména v oblasti odvykání od drog, alkoholu a sexuální nevázanosti, vesměs jejich vliv působí velmi negativně a způsobuje členům značné problémy při opětovném začleňování se do běžné společnosti.⁵⁵

Dalo by se říci, že náboženské prostředí disponuje velmi silnými spirituálními nástroji, které mohou být velmi efektivně využívány při léčbě závislostí. Nicméně je zde velmi důležité, aby i tam byli schopní profesionálové, kteří budou vědět, jak těmi nástroji rozumně disponovat a jak je aplikovat.

6.1.5 Nedostatečný dohled

Je pozoruhodné, že žádná z organizací, kterým jsem se blíže věnoval, není registrovanou sociální službou ani zdravotnickým zařízením. V případě Teen Challenge se jedná o církevní aktivitu, spadá tedy do působnosti Ministerstva kultury. Šance podaná ruka, stejně jako Betel, mají statut Občanského sdružení. Myslím, že tento fakt o mnohém vypovídá. Dává totiž možnost úspěšně se vyhnout mnohým pravidlům a omezením vyplývajícím třeba ze Zákona 108 o sociálních službách. Organizace nejsou nuceny řídit se standardy, které například v sociálních službách zaručují určitou úroveň poskytované služby, ochranu práv uživatelů a personální zajištění služby. Ani Šance podaná ruka ani Betel nemají vypracované vůbec žádné metodiky, pouze jednoduchá pravidla nebo jakýsi domovní řád a to jen v případě komunity Betel. Teen Challenge sice nějaký náznak standardů má, ovšem ten je svým obsahem primárně orientován na duchovní oblasti než na nějaké procedurální standardy.

Tímto způsobem se daří úspěšně vyhýbat případným kontrolám a inspekcím, které jsou v sociálních službách běžnou praxí a není žádným tajemstvím, že jsou velmi silným stimulem k neustálému hledání nových a lepších řešení a k zvyšování kvality poskytované služby.

⁵⁵ Srov. STŘÍŽENEC Michal. *Psychológia náboženstva*. VEDA Bratislava 1996. Str. 78.

6.1.6 Nedostatečné personální zajištění

Personální zajištění služeb je další velmi slabou stránkou zkoumaných organizací. Opět tyto organizace nejsou vázány žádnými personálními standardy, které by stanovovaly alespoň minimální personální zajištění služby, jako v registrovaných sociálních službách. Skutečnost je tedy taková, že v těchto službách pracují často dobrovolníci, nebo lidé, kteří nemají vůbec žádné terapeutické vzdělání. Nejdůležitějším a často i jediným kritériem pro práci v takovéto organizaci je status „Znovuzrozeného křesťana“. Vše ostatní je druhořadé. Výsledkem je pak velmi často naprostý diletantismus. Právě tento neodborný přístup zapříčinil, že Modrý kříž v Č.r. se musel distancovat od praktik skupiny, ze které později vznikla právě iniciativa Šance podaná ruka. Modrý kříž v Č.r. poskytuje více registrovaných sociálních služeb a z toho vyplývá nutnost profesionalizace a vysoké odbornosti. V konečném výsledku je rozdíl ve způsobech práce těchto dvou společností úplně odlišný, a řekl bych, že v současnosti již neslučitelný.

Za velmi nebezpečný jev považuji i to, že v těchto hluboce náboženských prostředích má spirituální zážitek mnohem větší váhu, než třeba vzdělání a věcná argumentace, což také nahrává těm, kteří argumentují tím, že náboženské organizace pouze nahrazují závislost na látce jinou závislostí - na duchovním zážitku a společenství stejně věřících.

Teen Challenge se snaží navodit alespoň zdání odbornosti prostřednictvím TCIMI (Teen Challenge International Ministry Institute).⁵⁶ Název je sice velmi vzletný, ale nejedná se o žádný akreditovaný vzdělávací program, nýbrž o jakýsi kurz především pro bývalé klienty a pak pro členy církve. Tento výcvik má poskytnout veškeré potřebné vzdělání pro práci se závislými klienty.

Tyto skutečnosti u mně vzbuzují mnoho otázek na téma odbornosti a od toho se odvíjející efektivity terapie. Nechci podceňovat osobní nadšení a sílu životní zkušenosti, nicméně, v léčbě závislosti vidím spíš běh na dlouhou trať, kde se pouze těmito vlastnostmi nedá docílit dlouhodobých a trvalých výsledků.

⁵⁶ Teen Challenge (2009): Výcvikový program Teen Challenge pro pracovníky [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/programy-teen-challenge/vycvikovy-program-tcimi>.

6.1.7 Přínos křesťanských společností

Pokud bych se měl vyjádřit k přínosu náboženských organizací věnujících se terapii závislosti, pak za jejich nejsilnější stránku považuji přípravu pro následnou péči. Jak uvádí ve svém článku PhDr. Košatecká, „...relativně nejjednodušší bývá úsek v prostředí ústavních léčeben, kde není alkohol dostupný“.⁵⁷ Prostředí terapeutických komunit samozřejmě není tak hermeticky uzavřeným prostředím jako ústavní léčebny, ovšem i tam se velmi intenzivně dohlíží na to, aby měl klient přístup k alkoholu ztížen pokud možno co nejvíce. V tomto prostředí taky klient zůstává mnohem delší dobu než v ústavní léčbě, což napomáhá k upevnění životního stylu bez drogy. Opravdový problém ovšem nastává až po ukončení léčby a návratu do svého přirozeného prostředí.

Rizika spojená s touto fází si náboženské společnosti velmi dobře uvědomují a snaží se je minimalizovat úzkou spoluprací s církvemi v místě, kam se klient po ukončení léčby vrací. Snahou je vytvořit mu příznivé prostředí, kde by mohl navázat nové vztahy, kde by mohl být užitečný a kde by byl vnímán jako důležitá součást společenství. Z dlouhodobého hlediska není úspěch zaručen vždy, a také je zde argument, který říká, že se tak jen mění závislost z látky na závislost na náboženství nebo lidech.

Ve prospěch této strategie ovšem mluví velké množství bývalých pacientů, kteří vytrvali v abstinenci a jsou aktivními členy svých místních sborů, nebo dokonce se z nich stávají poradci a pastoři věnující se dále lidem se stejným problémem, který měli oni. Takovými příklady mohou být lidé jako Nicky Cruz, který vystupuje v knize „Dýka a kříž“ ještě jako narkoman, ale kniha „Utíkej malý, utíkej“ je již jeho biografií a zachycuje jeho nový život křesťana. Dalším příkladem jsou takzvaní „Betelitos“ – uživatelé komunit Betel, kteří se aktivně angažují v rozšiřování sítě společenství Betel.

⁵⁷ Srov. KOŠATECKÁ, Zdeňka (2001): Úspěšnost léčby alkoholové závislosti [on-line].

Dostupné 15.4.2011 z <http://www.help24.cz>

7 Závěr

Je potřeba si uvědomit, že metody práce a postupy užívané křesťanskými společnostmi, které jsem popisoval, jsou odvozeny, nebo jsou přímými kopiemi organizací vzniklých v zemích, kde si i dnes náboženství zachovává mnohem větší vliv na společnost, a mohou se tudíž jevit nezaujatému pozorovateli v naší poměrně sekularizované kultuře poněkud bizarně a zvláště.

To však neznamená, že by se i u nás nenašel prostor, který by tyto společnosti nemohly vyplnit. Ve statistikách spotřeby alkoholu, zejména piva, na obyvatele se již léta přetahujeme o čelní místa a zatím se neprokázalo, že by si nějaký národ vybudoval imunitu proti alkoholizmu a naše statistiky to dokládají. Na druhou stranu, v prevenci a léčbě závislostí se ještě stále máme co učit a co dohánět. Možná, že i zde čas ukáže, která metoda se osvědčí a přežije následující desetiletí, třeba díky tomu, že bude schopna absorbovat nové poznatky a přizpůsobit se momentální potřebě, a která naopak zůstane zapomenutá jako nefunkční a tudíž nepotřebná. Cynicky by se dalo poznamenat, že i zde nakonec rozhodne neviditelná ruka trhu.

8 Seznam literatury

Anonymní alkoholici Česká republika (2007): Odpovědi [on-line]. Dostupné 4.4.2010 z <http://www.anonymnialkoholici.cz/odpovedi/002.html>

Anonymní alkoholici – Česká republika (2007): Index [on-line]. Dostupné 4.4.2010 z <http://aacesko.sweb.cz/index.html> MRÓZEK S. (2010). *Role spirituality v terapii závislosti na alkoholu*. (absolventská práce). Olomouc: Caritas VOŠ.

Anonymní alkoholici (2007): AA Timeline [on-line]. Dostupné 4.5.2010 z <http://www.aa.org/aatimeline/>

Apoštolská církev (2008): Diakonie Apoštolské církve [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.apostolskacirkev.cz>

BAJER Pavel.. Odborníci oprávněně vytýkají duchovním tendenci nahrazovat závislost na drogách jinou závislostí na náboženské víře. *Sociální práce*. 2008, roč. 8, č. 4, s. 13.

CHEVREAU, Guy. *Tančíme, protože neumíme létat*. Praha : KMS, s.r.o., 2005. 190 s. ISBN 80-86449-34-3.

Církev Bratská (2007): Niečo o nás [on-line]. Dostupné 4.10.2010 z <http://www.cbst.sk/niecoonas.htm>

Ižurnál (2010): Vitajte na stránkach iŽurnálu – V náručí charizmatikov [on-line]. Dostupné 4.11.2010 z http://www.izurnal.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=2764

KINCHELOE, Michael (2007): Behind the Walls: The Teen Challenge You Won't See: Michael Kincheloe Exposes An Abusive Christian Program [on-line]. Dostupné 10.4.2011 z <http://www.teenchallengeexposed.com>

Komunita Betel (1999): Občanské sdružení Betel Česká republika [on-line]. Dostupné 12.4.2011 z <http://www.komunitabetel.cz>.

KOŠATECKÁ, Zdeňka (2001): Úspěšnost léčby alkoholové závislosti [on-line]. Dostupné 15.4.2011 z <http://www.help24.cz>

KOŠTÁL Miroslav. Probuzení v druhé polovině 19. Století a Svobodná církev reformovaná. KOŠTÁL M., KUBOVÝ J., MICHAL J., SITA K., TOUŠEK K. *Sto let ve službě evangelia*. Církev bratrská Praha. 1980. Str. 31.

KRÁL, Petr. (2006) *Operační manuál*. Interní dokument Teen Challenge, s.27,35,36,44,45,50.

Modrý kříž v Č.r. (2008): Historie [on-line]. Dostupné 4.10. 2010 z <http://www.modrykriz.org/historie>

NEŠPOR Karel. *Organizace Anonymní alkoholici představuje efektivní pomoc závislým*. Dostupné z: <http://www.plbohnice.cz/nespor>

ŘÍČAN Pavel. *Psychologie náboženství*. 1. vyd. PORTÁL Praha 2002. Str. 302,307.

STRÍŽENEC Michal. *Psychológia náboženstva*. VEDA Bratislava 1996. Str. 78.

Teen Challenge (2009): Vize naší mise [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/teen-challenge/vize-nasi-mise>.

Teen Challenge (2009): Výcvikový program Teen Challenge pro pracovníky [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/programy-teen-challenge/vycvikovy-program-tcimi>.

Teen Challenge (2009): Výroční zprávy [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/ke-stazeni/vyrocní-zpravy>

WEC International (2010): Home [on-line]. Dostupné 12.4.2010 z <http://www.wec-int.org>.

WEVER, Douglas (1992): Léčebný model Teen Challenge [on-line]. Dostupné 9.4.2011 z <http://www.teenchallenge.cz/cs/teen-challenge/vize-nasi-mise>

WILKERSON David. *Dýka a kříž*. 8. vyd. Křesťanský život Albrechtice 2003.

WOJNAR, Bohuslav. (2006) *Filozofie Teen Challenge : podle Dave'a Batty*. Český Těšín : s. 2-3.

9 Přílohy

9.1 Příloha č. 1

HODNOCENÍ PRŮBĚHU FÁZE PROGRAMU TC

Jméno: _____

Datum: __/__/_____

Sebehodnocení

A) Popiš stručně svůj stav v oblastech tvého života, u problematických zkus být podrobnější:

Postoje k:

- lidem, práci, vzdělávání, státní správě (vláda, policie, armáda..), drogám, hudbě, oblékání, hygieně, víře/křesťanství, hobby, subkulturám (skinhead, punk, anarchisté, metal...), sportu, zdraví, partnerství, manželství, sexu, péči o druhé, rodičům, dětem, přátelství, vězení, alkoholu, tabáku, dále jiné: cokoli pokládáš za významné ve svém životě.

B) Popiš své silné a slabé charakterové stránky, napiš co se změnilo během dokončené studijní části, a na čem chceš dále pracovat (můžeš použít seznam charakterových rysů z OS).

C) Popiš svou emocionální stabilitu, napiš co se změnilo během této části a na čem chceš dále pracovat (popiš své hlavní pocity, schopnosti zvládat změny pocitů, jak pocity ovlivňují tvé chování, reakce, vztahy apod.)

Bodové sebehodnocení studenta TC

Zodpovědnost v práci

1b-nepracuji, práci se vyhýbám, mám nízké nasazení

2b-hledám důvody proč nejde vykonat svěřenou práci, tu však vykonám

3b-pracuji, ale vnitřně se prací nezabývám

4b-práci odvádím dobře, se zájmem, myslím na to co dělám

5b-práci odvádím dobře, rychle, můžu vést ostatní, pokud dodělám práci, která je mi svěřena žádám o další

Osobní zodpovědnost

1b-nezáleží mi na ničem, zodpovědnosti se vyhýbám

2b-záleží mi pouze na věcech, které jsou pro mě výhodné, jsem zodpovědný naoko

3b-jsem zodpovědný podle toho jak se zrovna cítím

4b-snažím se být zodpovědný za všech okolností a situací

5b-jsem zodpovědný za své jednání, rozumím tomu co znamená být zodpovědný vůči Bohu, sobě i ostatním

Přístup k aktivitám

1b-snažím se jim vyhnout, mám poznámky a postoje, které aktivity ruší

2b-aktivit se účastním, jsem však duchem nepřítomen

3b-není u mě lehké rozpoznat zájem, nejsem aktivní

4b-mám zájem a zapojuji se do všech připravených aktivit

5bmám zájem o větší množství aktivit, sám je navrhuji, svým přístupem strhávám ostatní

Vztahy

1b-těžce přijímám ostatní, nezvládám agresivitu, často svými postoji a řečmi strhávám ostatní k zlým věcem

2b-jsem vůči okolí apatický

3b-jsem uzavřený, ale mám zájem o dobré vztahy, konflikty neumím řešit

4b-jsem otevřený, chci mít vztahy, jsem bezkonfliktní

5b-pracuji nad dobrými vztahy, jsem pozorný, myslím na druhé, vidím a snažím se naplnit potřeby druhých

Osobní volno

1b-často ležím, nic nedělám, o nic nemám zájem, porušuji pravidla

2b-osobní volno využívám k nepodstatným věcem, které nemají vliv na mou proměnu a proměnu okolností

3b-volno využívám podle nálady

4b-nechám si poradit pokud si nejsem jist co můžu s osobním volnem udělat, většinou ale vím

5b-volno vyplňuji smysluplnou činností, studuji, vedu si poznámky, rozvíjím koníčky, čtu, buduji vztahy, jsem samostatný

Sdílnost

1b-jsem zahleděný do sebe, nikoho nepotřebuji

2b-sám pomoc nevyhledávám, nastavené zrcadlo neodmítám

3b-nevidím své problémy, ale ptám se

4b-znám své problémy, hledám pomoc jak se s nimi vypořádat

5b-vypořádám se se svými problémy, pokud si nevím rady vyhledám pomoc, jsem příkladem

Duchovní růst

1b-duchovní věci mně nezajímají

2b-žiji jen ve formě křesťana

3b-můj křesťanský život je nestálý

4b-mám touhu růst, učím se aplikovat věci, které jsem o Bohu poznal do praxe

5b-umím obhájit svoji víru, jsem příkladem podle Jk 1,27, vyvíjím vlastní aktivitu pro svůj růst, poznání aplikuji v praxi

H) Ochota podřídit se instrukcím a napomenutím, postoj k autoritám

1b-instrukce a napomenutí neakceptuji a nepodřizuji se jim, vedoucí akceptuji z nutnosti

2b-instrukcím a napomenutím se podřizuji účelově (dělám to proto abych měl klid), vedoucí akceptuji pokud jsou mi sympatičtí a neomezují mě

3b-ne vždy se podřídím instrukcím a napomenutím, ale vždy hledám způsob jak se jim podřídít, snažím se akceptovat každého mého vedoucího

4b-instrukcím a napomenutím se podřizuji, ale neočekávám to od druhých. Rozumím tomu co dělám. Vedoucí jsou pro mě autoritou

5b-instrukcím a napomenutím se podřizuji, jsem příkladem, vedoucí akceptuji, jsem loajální, jsem konstruktivní

Znalost a poslušnost pravidlům TC

1b-pravidla nečtu, nezajímá mně jejich obsah, naplňuji je jen pokud mně to neomezuje

2b-pravidla jsem četl, ale nezajímá mně jejich obsah, naplňuji je jen pokud mně to neomezuje

3b-pravidla jsem četl, zajímám se o jejich obsah, naplňuji ty, kterým rozumím

4b-znám obsah pravidel, jejich význam, pokud jim nerozumím hledám odpověď, pravidlům se podřizuji

5b-jsem schopen předávat pravidla a jejich smysl ostatním, jsem loajální, sám mám iniciativu v dodržování pravidel v.p.TC, dodržuji je i přesto, že mně to omezuje

Postoj k ostatní spolupracovníkům a spolustudentům, schopnost napomínat

1b-nemám vztah se svým okolím, nezajímají mně, v týmu nespolupracuji

2b-vztahy mám pouze účelové, spolupracuji tehdy, když mi to přináší prospěch, přehlížím nedostatky okolí

3b-snažím se vytvářet vztahy s druhými, snažím se vytvářet týmovou spolupráci, často posuzuji práci druhých, nedostatky a přestupky druhých hodnotím pouze za účelem zviditelnění mých předností

4b-podporuji týmovou spolupráci, mám konstruktivní přístup, snažím se druhé upozorňovat na nedostatky a přestupky, ne vždy je dokážu přednést konstruktivně

5b-ostatní považuji jako vyšší sebe sama, v týmu jsem tvořivý, konstruktivní, ohleduplný, příkladem v nasazení, vztahy vytvářím i přes překážky, nedostatky konstruktivně přináším, nejsem lhostejný k přestupkům

Žije minulostí nebo přítomností(můj postoj k minulosti a současnosti)

1b-minulost je pro mě důvodem a výmluvou proč dnes nemohu jednat odpovědně a správně, neřeším problémy, které v ní vznikly

2b-minulost mi přináší příjemné pocity skrze které utíkám od problémů, se kterými se v přítomnosti potýkám, často o ni mluvím

3b-minulost se snažím vytěsnit ze své mysli, o minulosti s nikým nemluví

4b-snažím se vyrovnat s minulostí, tím že se vzniklé problémy snažím řešit, ne vždy na to mám odvalu a sílu, hledám pomoc

5b-minulost je pro mě ponaučením pro přítomnost, problémy, které v ní vznikly dnes řeším, zbytečně se o ní nevybavuji, není důvodem ani výmluvou pro mé současné selhávání

Aplikace Kol 3:23 ... cokoli děláte, dělejte upřímně, jako by to nebylo lidem, ale Pánu,

1b-to co dělám, dělám z osobního prospěchu, naoko, jen tehdy pokud mně to neomezuje

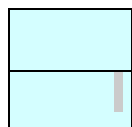
2b-pracuji za předpokladu, že práce má pro mě nějaký prospěch, a že ten, který mi ji zadal je dobrý, moudrý, starší, nadřízený...

3b-pracuji dobře i přesto, že mně práce nepřináší osobní prospěch, ale pouze za předpokladu, že ten, který mi ji zadal je dobrý, moudrý, starší, nadřízený...

4b-většinou pracuji dobře bez ohledu na osobu, která mi práci zadala, svěřený úkol splním upřímně

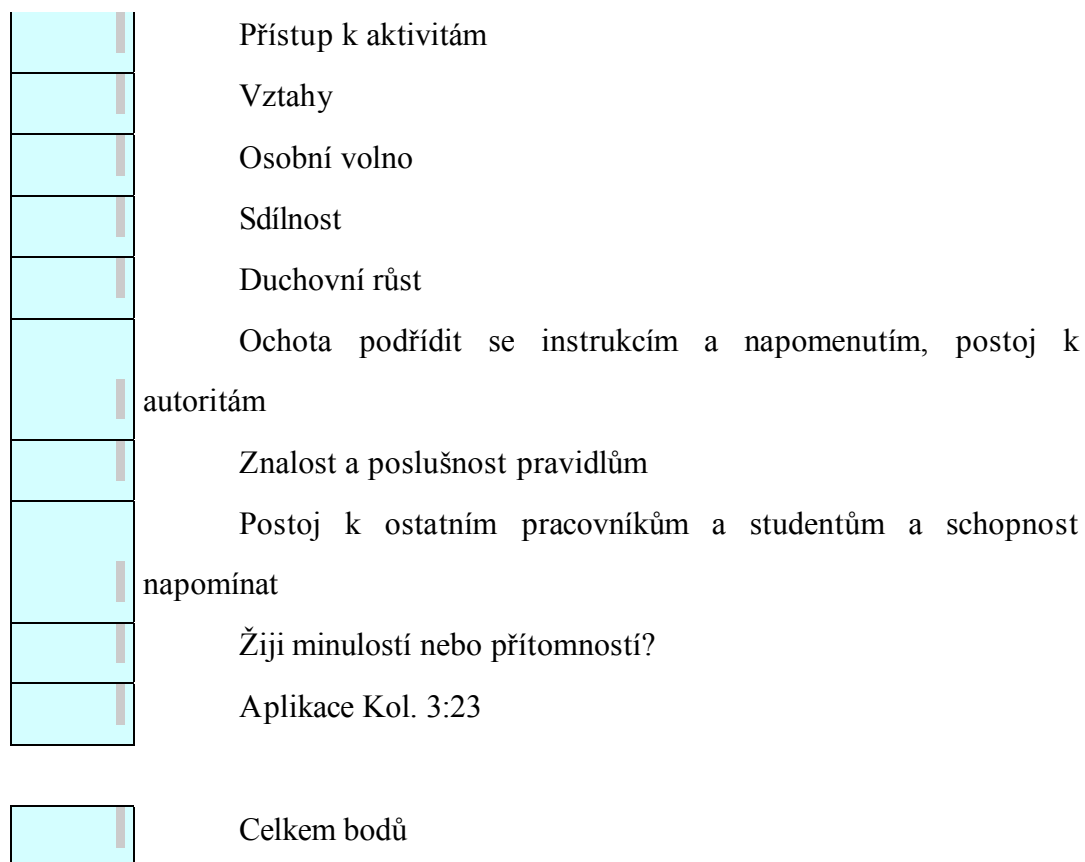
5b-cokoli dělám, nehledím na osobu, která mi práci zadala, jednám otevřeně, nepodvádím, každá osoba je pro mě reprezentantem Pána, pro kterého dělám věci jak nejlépe umím

Zhodnot' tyto oblasti:

Zodpovědnost v práci

Osobní zodpovědnost

9.2 Příloha č.2

A/ Obecné hodnocení:

1. Hodnocení kvality služeb, kterých se Vám v T.C. dostalo v oblasti:
(Zakroužkujte vždy jen jednu možnost.)

a) Poradenství -pomoc při řešení problémů.			
4	3	2	1
výborné	dobré	ucházející	špatné

b) Sociální služby.			
4	3	2	1
výborné	dobré	ucházející	špatné

c) Péče o zdraví.			
4	3	2	1
výborné	dobré	ucházející	špatné

d) Pomoc při obnově a tvoření vztahů vně.			
4	3	2	1
výborné	dobré	ucházející	špatné

e) Rozvoj dovedností využívat volný čas.			
4	3	2	1
výborné	dobré	ucházející	špatné

e) Spolupráce na přípravě podmínek vně.			
4	3	2	1
výborné	dobré	ucházející	špatné

2. Dostalo se Vám pomoci, kterou jste potřeboval, chtěl ?

4	3	2	1
naprosto	spíš ano	minimálně	vůbec

3. Jste spokojen/a se službami jichž se Vám u nás dostalo, z celkového pohledu ?

4	3	2	1
velmi	docela	nevím	vůbec

4. Kdybyste potřeboval znovu pomoc, vybral/a byste si znovu náš program, nebo byste ho doporučil/a svým známým ?

4	3	2	1
určitě ano	spíš ano	spíš ne	určitě ne

5. Vaše připomínky:

B/ Konkrétní hodnocení: Personál a já.						
Hodnocení kvality služeb, kterých se Vám v T.C. dostalo: (Označte vždy jen jednu možnost.)						
	Nikdy	Zřídka	Občas	Často	Vždy	Jiné
Personál se snažil pochopit mé problémy.						
Informace a rady, které mi poskytl mi pomohly.						
Personál mi pomáhal, abych se na počátku abstinence cítil lépe.						
Líbilo se mi jak se ke mně personál choval.						
Personál se mi věnoval dle mých potřeb i mimo dohodnutý program.						
Personál se mnou jednal důstojně a ohleduplně.						
Cítil jsem se tu bezpečně.						
Cítil jsem od personálu osobní zájem o mou osobu.						
Personál byl přátelský a podporoval mne.						
Personál dobře zvládal rizika konfliktů a konflikty mezi klienty						
Díky personálu jsem se tu cítil dobře.						
Personál se zajímal o mou budoucnost.						
Personál se mnou spolupracoval na vytvoření podmínek pro můj budoucí život vně střediska.						
Personál se zajímal o mé vztahy s rodinou a pomáhal mi při jejich obnově.						

C/ Výsledky:

1. Byly vyřešeny problémy, kvůli nimž jsi nastoupil do programu, napiš které.

.....

.....

.....

.....

Osobní hodnocení efektivity programu Teen Challenge - student

C/ výsledky

2. Vidiš u sebe problémy, které nebyly během programu uspokojivě vyřešeny ?

Popiš je a zkus popsat, proč nedošlo k jejich vyřešení.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. Co jsi udělal během programu proto, abys se úspěšně vrátil do života bez závislosti, popiš .

a) Osobní změna:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

b) Vztahy:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

c) Sociální zázemí: (Práce, byt,)

.....

.....

D/ Hodnocení míry proměny problémových oblastí v mém životě:						
Oblast	Míra proměny - současný stav					
1.Zdravotní stav - subjektivně	výborný	drobné obtíže	chronické problémy		špatný	vážné problémy
2.Duševní pohoda	výborná	drobné problémy	občasné,zvládnutelné problémy		potřebuji pomoc	duševní nemoc
3.Užívání ilegálních drog	žádné	občas	kontrolované		neomezené	nepřetržité
4. Alkohol	Úplná abst.	výjmečně	pravidelně, omezeně		neomezené	nepřetržité
5. Tabák	žádné	občas	kontrolované		neomezené	nepřetržité
6. Vztahy s rodinou	výborné	drobné problémy	nevyrovnané, časté neshody		narušené, zájem	přerušené, nezáměr
7. Problémy se zákonem	žádné	podmínka	odložený výkon trestu		ochranná léčba	pokuty
8. Bydlení	trvalé, vlastní byt	provizorní, podnájem	instituce, azylový dům, apod.		špatné, toxi-byty	žádné
9. Zaměstnání	zajištěno-stálé	jisté-dočasné	mám různé reálné možnosti		nejisté	žádné
10. Finanční situace-výdělek	dostačující, vlastní	nedostačující vlastní	sociální dávky, důchod, podpora..		ne vlastní, pomoc rodiny, půjčky...	žádný legální příjem
11. Vztahy s dětmi	ve vlastní péči bez problémů	ve vlastní péči malé problémy	ve vlastní péči, časté problémy		v cizí péči, ale dobrý kontakt	v cizí péči, bez kontaktu
12. Vztahy s přáteli - narkomany	bez problémů, nevádí mi	kontakt zvládám	mám obavy, že bych selhal		vyhýbám se	nezvládám
13. Vztahy - bezpeční přátelé	intenzivní	uspokojivé	povrchní, občasné		jsou nedostupní	žádné
14. Já a církve	jsem aktivním členem sboru	jsem členem sboru	docházím do sboru a uvažuji o členství		občas zajdu na shromáždění	nezajímá mne
15. Následná péče	Zajištěna vážný zájem	Zajištěna zájem	Zajištěna - možná využiji tuto možnost		Zajištěna občas zajdu	Nemám zájem